

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

ОЧКУР Ігор Васильович
(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 323.21

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Становлення та розвиток публічної політики в Україні
(назва роботи)

ОП «Публічне управління та адміністрування»
(назва освітньої програми)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Мосора Л. С., к. держ. упр., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

В. о. завідувача кафедри

професор Лопушинський І. П.

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

доцент Баран М. П.

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ - 2023

АНОТАЦІЯ

Очкур І. В. Становлення та розвиток публічної політики в Україні.

– Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2023.

У дослідженні висвітлено актуальне дослідницьке завдання, що полягає в теоретико-прикладному аналізі становлення і розвитку публічної політики в Україні.

Визначено сутність поняття «публічна політика». Визначено, що через діяльність публічних акторів як носіїв публічності, що функціонують в умовах конкретних політико-адміністративних режимів і відповідно мають свої інституційні форми, ресурсні можливості та поля взаємодії, можна оцінити сутність політичних процесів через функціональне поле публічної політики. Досліджено генезу розвитку публічної політики в Україні, визначено, що історичний ракурс формування основ публічної політики включає в себе чотири основні етапи. Обґрунтовано існування в Україні низки інститутів публічної політики, що відіграють важливу роль у формуванні та реалізації публічної політики. Доведено, що діяльність зазначених інститутів пов'язана з бар'єрами у функціонуванні вітчизняної публічної політики. Розглянуто і запропоновано напрямки трансформаційних зрушень публічної політики на сучасному етапі державотворення.

Матеріали роботи можуть бути корисними при викладанні курсу «Публічна політика» для студентів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Ключові слова: публічна політика, актори, інститути, взаємодія, бар'єри, функціональне поле.

ABSTRACT

Ochkur I. V. Formation and development of public policy in Ukraine. - Manuscript.

Master's thesis on specialty 281 "Public management and administration". Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2023.

The research highlights the current research task, which consists in the theoretical and applied analysis of the formation and development of public policy in Ukraine.

The essence of the concept of "public policy" is determined. It was determined that due to the activity of public actors as carriers of publicity, which function in the conditions of specific political and administrative regimes and, accordingly, have their own institutional forms, resource capabilities and fields of interaction, it is possible to assess the essence of political processes through the functional field of public policy. The genesis of the development of public policy in Ukraine was studied, and it was determined that the historical perspective of the formation of the foundations of public policy includes four main stages. The existence of a number of public policy institutions in Ukraine, which play an important role in the formation and implementation of public policy, is substantiated. It has been proven that the activities of these institutes are related to barriers in the functioning of domestic public policy. The directions of transformational shifts in public policy at the current stage of state formation are considered and proposed.

The materials of the work can be useful in teaching the course "Public Policy" for students of the specialty 281 "Public Management and Administration".

Keywords: public policy, actors, institutions, interaction, barriers, functional field.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	8
1.1. Публічна політика як об’єкт наукового дослідження	8
1.2. Актори і функціональне поле публічної політики	18
РОЗДІЛ 2 СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ВІТЧИЗНЯНА ТА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА.....	29
2.1. Генеза розвитку публічної політики в Україні.....	29
2.2. Інституціоналізація і бар’єри вітчизняної публічної політики	39
РОЗДІЛ 3 ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗРУШЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ..... НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	48
3.1. Динаміка глобальних індексів України як показник ефективності публічної політики	48
3.2. Конструктивний потенціал і форми розвитку публічної політики в Україні на сучасному етапі державотворення	59
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Потребу розгляду публічної політики в теоретичному та практичному вимірах зумовлено низкою причин, що пов'язані зі зміною стану якості та функціональних можливостей сучасних політичних інститутів в умовах глобалізованого політичного простору. Зазначені інститути, своєю чергою, вплинули на трансформацію політико-управлінських механізмів у державних системах і посприяли оновленню практик взаємодії публічних акторів у полі політики як у світовому масштабі, так і на національному рівні. Водночас, глобальні тенденції відбилися на суб'єктності публічних акторів у різних типах систем, ускладнивши процес формування публічної політики та виокремивши національні моделі цього багатоскладового явища, які мають свої унікальні особливості, проблеми й результативність. Масштаби та зміст публічної політики, очевидно, відрізняються від країни до країни залежно від системи правління, ідеології, та різних механізмів та інструментів державного управління, що діють в цій країні.

На сьогодні вчені розробили багато теорій, моделей і підходів для аналізу формування політики. Теоретичні підходи включають теорію еліти, теорію груп, теорію політичних систем та інституціоналізм, аналіз результатів політики, інкрементну теорію та теорію раціонального вибору, що насамперед стосуються формування публічної політики як процесу і спираються на теорії, які здаються найбільш корисними для задовільного та об'єктивного опису та пояснення політики.

Публічна політика поступово стає предметом глибокого наукового аналізу. Серед зарубіжних науковців, які займаються вивченням публічної політики, слід виділити Дж. Андерсона, Ю. Габермаса, В. Парсонса, Л. Пала, К. Паттона, Д. Савіцкі, Х. Коулбетча, П. Кньопфеля,

У вітчизняному науковому просторі, вивченням проблем становлення публічної політики займається також чимало науковців і практиків, зокрема

можна виокремити праці О. Дем'янчука, С. Кальниша, Т. Краснопольської І. Лопушинського, Е. Мамонтової, С. Телешуна, С. Ситник, І. Рейтеровича, О. Мельник, В. Філіппової, Є. Чальцевої та ряду інших науковців. Загальним підсумком напрацювань вітчизняних дослідників є низка підходів до розуміння змісту публічної політики: системи відносин, взаємодії державних і суспільних суб'єктів, програми дій публічної влади, механізму управлінського впливу тощо.

Утім, попри вагомий науковий доробок, окремі положення дослідження концепту публічної політики залишаються недостатньо розкритими.

Виходячи із вищесказаного, *метою* роботи є теоретико-прикладний аналіз становлення і розвитку публічної політики в Україні.

Поставлена мета вимагає від нас вирішення таких *завдань*:

- схарактеризувати дефініцію «публічна політика» в межах наукового дослідження;
- визначити функціональне поле публічної політики;
- дослідити генезу розвитку публічної політики в Україні;
- узагальнити інститути і визначити наявні бар'єри для функціонування вітчизняної публічної політики;
- розглянути і запропонувати напрямки трансформаційних зрушень публічної політики на сучасному етапі державотворення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі публічної політики.

Предметом дослідження є процес становлення та розвитку публічної політики в Україні.

Методи дослідження. Під час дослідження використано низки загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: завдяки інституціональному підходу досліджено акторів та інститути, що беруть участь у процесі формування та реалізації публічної політики; структурно-функціональний підхід використано при розгляді публічної політики як системи, що має складну структуру, кожен елемент якої має певне

призначення і виконує особливі функції, орієнтовані на задоволення визначених потреб системи; застосування порівняльного підходу сприяло дослідженню форми відносин між державою та групами інтересів на основі горизонтальних зв'язків; метод абстракції і синтезу дозволили дійти самостійних висновків і пропозицій в дослідженні.

Новизна отриманих результатів зумовлена змістом дослідницьких завдань і шляхів їх вирішення. Так, у межах дослідження отримано результати, які характеризуються науковою новизною, а саме:

отримало подальший розвиток:

трактування функціонального поля публічної політики, що визначається як система взаємодії між різними акторами, які залучені до процесу ухвалення та реалізації політичних рішень у межах держави.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення і висновки дослідження можуть бути корисними при викладанні курсу «Публічна політика» для студентів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Структура та обсяг роботи. Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, три розділи (шість підрозділів), висновки. Загальний обсяг роботи 80 сторінок, з яких 72 сторінки основного тексту. У роботі вміщено 2 рисунки та 1 таблиця. Список використаних джерел містить 70 найменувань, у тому числі 28 іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Публічна політика як об'єкт наукового дослідження

Сьогодні Українська держава, у змісті розуміння її як демократичного політичного інституту, володіє значною кількістю ефективних публічно-управлінських параметрів, а також структурно-функціональними характеристиками й різноманітними факторами впливу, що перебувають у цілісному взаємозв'язку. Для того щоб раціонально використовувати потенціал наявних явищ і процесів, а також із метою постійної оптимізації державно-суспільних відносин передбачається комплексний, системний аналіз процесу національного державотворення за допомогою публічно-управлінських інновацій та використання потенціалу суспільно корисних громадських організацій, які пропонують свої послуги як сервісних провайдерів. Саме в такій системній єдності, на нашу думку, необхідно досліджувати перспективи всіх взаємопов'язаних елементів суспільно-державного організму. Тому системний підхід у даному контексті є відправною точкою у вивченні багатогранної сутності публічної політики¹.

Концепт «публічності» було розроблено Ю. Хабермасом, який використовував поняття «*öffentlichkeit*», що перекладається як «публічність», «громадськість»². На думку дослідника, публічна сфера є простором раціональної, вільної від зовнішнього контролю дискусії, заснованого на принципах відкритості, рівності та саморегуляції. Саме тут, у процесі обміну інформацією формується громадська думка, очищена від спотворень та долає

---

¹ Токар М. Ю. Публічна політика як система використання потенціалу громадських організацій. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. – Вип. 4 (67). - С. 54 – 61.

² Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere. Cambridge Massachusetts, 1991. URL: https://courses.ischool.berkeley.edu/i218/s15/Habermas_STBPS_I.Intro.pdf

обмеженість окремих точок зорів. Причому, громадська сфера таким чином виступає головним обмежувачем державної влади та джерелом демократичної легітимності. Ю. Хабермас визначав це як ідеальну модель, оскільки реальна політична комунікація не така досконала. Більше того, іншими дослідниками було запропоновано концепцію множинності конкуруючих публічних сфер, які створюють альтернативні варіанти політичних дій та дискурсу та артикулюють вимогу субстанційної соціальної рівності. При цьому, громадська сфера зазвичай пов'язується із суверенною владою³. З погляду демократичної теорії у межах аналізованого концепту дві ідеї є основними – нормативна легітимність і політична ефективність громадської думки. Однак глобалізація вносить свої корективи, і дослідники все частіше говорять про транснаціональні і навіть глобальні публічні сфери. Найбільш критично налаштовані вчені заявляють про тенденцію заміщення публічної сфери на «публічний екран», що передбачає візуалізацію, гіпермедіатизацію, широке поширення, гласність, інакомислення, відволікання уваги. Звичайно це породжує новий вид політики, який визначається як «публічна».

Поняття «публічна політика» вперше було запроваджено в США і зводилося до розуміння дій держави, причому дослідження в цій галузі у США розвивалися в рамках парадигми «policy science». Однак, неоконсервативна революція багато в чому сприяла тому, що в політичній теорії та практиці було здійснено перехід від принципу перерозподілу (від політики, орієнтованої на групи) до принципу ефективності (до політики в інтересах усіх або більшості громадян). На думку Г. Лансвелла, нова політика зумовила нову парадигму аналізу публічної політики «public policy analysis», що вимагало методів узгодження інтересів і досягнення ефективного результату і максимізувало суспільну корисність «public good»⁴.

---

³ Fraser N. Transnationalizing the Public Sphere: On the Legitimacy and Efficacy of Public Opinion in a Post-Westphalian World // *Theory, Culture & Society*. 2007 (SAGE, Los Angeles, London, New Delhi, and Singapore). Vol. 24 (4). P. 7–30.

⁴ Lasswell H. *Power and Society* / H. Lasswell, A. Kaplan. – New Haven: Yale University Press, 1970. – 315 p.

Узагальнення західної науки у сфері публічної політики та політичного аналізу вказує на необхідність розширення дослідницького кола політичного аналізу шляхом звернення до визначення поняття публічної політики, концептуалізації публічного і приватного в аспекті політико-управлінської діяльності на основі застосування нормативного, етичного, методологічного підходів до прикладного політичного аналізу. В межах парадигми циклічності процесу вона звертає увагу на пріоритетність дослідження практичної політичної проблеми⁵.

У науковій літературі, особливо в зарубіжній, на сьогодні з'явилося багато різних визначень публічної політики, де найбільш чітким і зрозумілим, на нашу думку, є наступне: публічна політика – це політика, проведена на користь «публіки»⁶. При цьому публічна політика трактується як наука про «публічну дію», тобто вирішує завдання публічного менеджменту. Вивчення публічної політики розпочинається від вже загальновизнаної відмінності між двома поняттями: «policy» (політика як програма діяльності) і «politics» (політика як система поглядів)⁷.

Дослідники наголошують на цікавому факті відсутності в сучасному онлайн-виданні енциклопедії Britannica ми не знаходимо статті під назвою «Public Policy», але в той же час є стаття «Public Administration» як протиставлення «Private Administration», тобто публічна політика сприймається як загальновизнана функція публічного адміністрування⁸.

В американській Міжнародній енциклопедії, що вийшла близько сорока років тому, поняття «public policy» визначалося як політика уряду, під якою розумілося управління урядових установ, виконання політичних програм у різних сферах життя. Таким чином, можна зробити висновок, що на Заході в поняття урядової політики, вже давно вкладають зміст, що відповідає зрілій

⁵ Парсонс В. Публічна політика : вступ до теорії і практики аналізу політики // пер. з англ. О. Дем'янчука. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 549 с.

⁶ Birkland T. A. An introduction to the policy process: Theories, concepts, and models of public policy making. – Routledge, 2019. – 448 p.

⁷ Jones O. An introduction to the study of public policy / O. Jones. – Belmont : Duxbury Press, 1970. – 258 p.

⁸ Britannica. URL: <https://www.britannica.com/search?query=%D0%A0ublic%20Administration>

демократії та системі плюралістичних інтересів, що склалася, де «public» означає публічне, суспільне і водночас синонімічне державному⁹.

Також, у закордонних наукових колах існує думка, що поняття «публічна політика» з'явилося в контексті теорії ліберальної демократії, що просуває цінності громадянської участі в політичному процесі, зокрема через політичні дебати, створення добровільних асоціацій та відстоювання своїх інтересів¹⁰.

У зарубіжній науковій літературі визначення публічної політики здійснюється у різних напрямках, що можуть слугувати критеріями її класифікації. За рівнями управління визначають публічну політику державну, суспільну, з точки зору прийняття політичних рішень, в сенсі «politics». Публічна політика в сенсі «державна» містить твердження, що саме держава в сучасному політичному світі являє собою головний публічний інститут, покликаний об'єднати усі розрізнені інтереси соціальних груп. Публічна політика в сенсі «суспільна» підкреслює формування і реалізацію цієї політики в інтересах суспільства, а також окремих соціальних груп, які потребують громадської підтримки. Публічна політика з точки зору процедури прийняття політичних рішень є прозорою та відкритою для громадян. А публічна політика в сенсі «politics», тобто цілеспрямованого здійснення владним органом певного політичного курсу, спрямованого на досягнення певного соціального ефекту, вимагає обов'язкової вказівки або на конкретного політичного актора, який цю політику здійснює, або на конкретну соціальну сферу, у якій вона реалізується¹¹.

На думку Роберт Л. Лайнберрі та Іра Шарканські, порівняльне дослідження публічної політики, насамперед, має на меті показати відмінності у політичних формах та процесах, що визначаються варіаціями в контекстах,

---

⁹ The Encyclopedia Americana. URL: <https://catalog.hathitrust.org/Record/001906584>

¹⁰ Peng Y., Tao C. Can digital transformation promote enterprise performance? – From the perspective of public policy and innovation //Journal of Innovation & Knowledge. – 2022. – Т. 7. – №. 3. – С. 100-198.

¹¹ Governance, Globalization and Public Policy / Ed. By Kennett P. – Cheltenham, UK ; Northampton, MA, USA : Edward Elgar Publishing, Ltd., 2008. – 265 p.

має визначати структури, що розрізняють адміністративні феномени та їхню діяльність, та структури, що об'єднують адміністративні феномени у їхній діяльності. Центральним тут виступає пошук умов, передусім економічних, що визначають зміст публічної політики¹².

Інші автори вважають, що під публічною політикою слід розуміти результати політичного курсу з визначеною метою, для досягнення чого можуть бути застосовані різні більш або менш ефективні способи¹³. Поряд з публічну розглядають політику як діяльність агентів, залучених у виробництво та виконання рішень щодо розміщення суспільних ресурсів, виробництва та розподілу суспільних благ¹⁴.

Дуже часто вчені сходяться на думці, що публічна політика спирається на спільну роботу уряду, місцевої влади, громадянського суспільства, незалежних дослідників та експертів. А тому, публічна політика є сукупністю взаємозалежних дій, вкладених у забезпечення, підтримку чи запобігання деяких станів. Таким чином, публічна політика за визначенням пов'язана з наміченими цілями, які перед нею поставлені і ці цілі служать для того, щоб пов'язати між собою сукупність дій, які здійснюються державою у формі громадського обслуговування, що впливає із соціального контракту. «Публічна політика складається з цілеспрямованих дій урядів чи урядів»¹⁵.

Щодо вітчизняних дослідників, то на думку С. Телешуна, публічна політика – це один з головних атрибутів не лише розвиненого громадянського суспільства, а й необхідна умова існування сильної демократичної держави. Адже політика реалізується як через суспільство, так і через державні інститути публічної влади. Публічна політика, зазначає науковець, часто перетворюється у політику репрезентативної публічності, стає засобом боротьби за право репрезентувати волю народу. Між тим публічна політика,

---

¹² Robert L. Lineberry, Ira Sharkansky *Urban Politics and Public Policy*. - Harper & Row, 1971. – 372 p.

¹³ Tubadji A., Boy F., Webber D. J. Narrative economics, public policy and mental health // *Applied research in quality of life*. – 2023. – Т. 18. – №. 1. – С. 43-70.

¹⁴ Volland N., Saad M. M., Eicker U. Public policy and incentives for socially responsible new business models in market-driven real estate to build green projects // *Sustainability*. – 2022. – Т. 14. – №. 12. – С. 7071.

¹⁵ *Power and Policy in Liberal Democracies* / ed. by M. Harrop. – Cambridge : Univ. Pr., 1992. – 319 p.

регламентована демократичними процедурами, легітимізує громадську думку, створює контрагента в особі громадськості, готової до діалогу. У результаті цього діалогу відбувається легітимація самої влади. Таким чином, публічна політика – це насамперед легітимний спосіб формування стратегічних політико-економічних рішень та публічне схвалення політики як засобів проведення державної політики¹⁶.

У свою чергу, Р. Кобець відзначає, що поняття «державної / публічної політики» містить засадничу двозначність. З одного боку, державна політика – це ухвалення повноважним органом рішення, що спрямоване на розв’язання певної суспільно значущої проблеми, яке послідовно реалізується усіма органами влади та державними установами. З другого боку, очевидним є факт, що реальний процес підготовки, ухвалення та реалізації певної політики є складним мереживом взаємодії з різноманітними «учасниками гри», які беруть у ній участь, керуючись найрізноманітнішими міркуваннями: утримання існуючого «status quo», отримання специфічних переваг, збільшення повноважень, розширення фінансування, залучення до процесу ухвалення рішень тощо¹⁷.

Аналізуючи базові принципи та термінологічні особливості публічної політики, В. Тертичка, переконаний, що більш доречним є вживання дефініції «суспільна політика» (замість «державна») як підкреслення того, що політика проводиться в суспільстві і для суспільства. Політика є суспільною, але не тотожною державній, хоча вона передбачає використання владних повноважень, але посадовці не є монопольними учасниками і не обов’язково ключовими гравцями політики. Щодо публічності політики, то це, на думку В. Тертички, є дуже важливою і невід’ємною її характеристикою, оскільки вона обґрунтовує принципи відкритості й прозорості вироблення політики та

---

¹⁶ Публічна політика як соціальне явище : метод. рек. до практ. Та семін. занять / уклад. С. Телешун. – К. : НАДУ, 2009. – 36 с.; Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи // Політичний менеджмент. – 2009. – № 2. – С. 35-45.

¹⁷ Кобець Р. Аналіз політики для потреб лобістської кампанії : навч. посіб. – К. : Фонд «Європа XXI», Т-во Лева, 2007. – 212 с.

передбачає співпрацю широких верств громадськості, експертів, науковців, недержавних організацій у дискусіях, що передують ухваленню рішень (чи співрішень)¹⁸.

О. Дем'янчук зазначає, що в буденному сприйнятті поняття «публічна політика» тісно пов'язане з політично активно функціонуючим «демократичним суспільством», оскільки, «відсутність або низький розвиток громадянського суспільства, у тому числі й політичних партій, у посткомуністичних країнах деформує структуру дійових осіб у реалізації публічної політики, і це стосується майже всіх сфер суспільної діяльності. Таким чином, стає очевидним, що формування й реалізація публічної політики в посткомуністичних державах виявляються зосередженими майже винятково в руках вищої виконавчої та до певної міри законодавчої влад»¹⁹.

А. Чемерис, звертаючись до поширеного розуміння публічної політики в аспекті відповіді влади на публічно визнану проблему у конкретних політико-правових і соціально-економічних умовах за допомогою різних способів втручання у соціальну дійсність, визначає публічну політику як відповідь влади у форматі проекту на цю проблему. При цьому призначенням публічної політики, на думку науковця, є служіння громадянам з метою вирішення їхніх проблем, тобто публічна політика розв'язує проблеми, які політично визнані як колективні, а рішення приймаються відповідними публічними дійовими особами, які мають різні ресурси, інституційну належність та інтереси²⁰.

У свою чергу, С. Ситник вважає, що зміст поняття «публічна політика» може варіюватися залежно від конкретного контексту:

---

¹⁸ Тертичка В. Суспільна політика : чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні? // Політичний менеджмент. – 2007. – № 1 (22). – С. 10-23.

¹⁹ Дем'янчук О. «Державна політика» та «публічна політика» : варіант перехідного періоду // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». – 2000. – Т. 18 : Політичні науки. – С.31-36.

²⁰ Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України: практ. посіб. – К.: ТОВ «Софія-А». – 2012. – 80 с.

- публічна політика як транспарентний процес прийняття політичних, у тому числі й управлінських рішень. Ступінь публічності, у такому разі, буде визначатися наявністю каналів доступу зацікавлених груп до цього процесу і, відповідно, це дає можливість стверджувати про наявність/відсутність публічної політики²¹;
- публічна політика як цілеспрямований вплив, який здійснюється структурами публічної влади. Таке значення публічної політики найчастіше вживається в контексті реалізації публічного управління;
- публічна політика як програма, що містить стратегії розвитку держави. Як правило, мова йде про галузеву політику (у сфері охорони здоров'я, освіти, промислової політику тощо). У такому разі поняття «публічної політики» тотожне розумінню поняття «державної політики»;
- публічна політика як визначений курс дії публічної влади. Таке значення може мати місце в контексті реалізації певної ідеології правлячого класу;
- публічна політика, сутністю якої є публічна діяльність. Остання розуміється як репрезентована у публічній сфері активність політичних та неполітичних акторів, які через взаємодію прагнуть реалізовувати власний інтерес. Наприклад, діяльність держави проявляється у сфері задоволення соціальних запитів, відповідно публічна діяльність здійснюється з метою оптимізації та раціоналізації управлінських рішень. Публічною є діяльність держави, що спрямована на задоволення запитів соціальних груп²²;
- публічна політика як механізм підтримки публічного порядку.

У продовження вищесказаного, С. Телешун вважає, що публічна політика включає в себе легітимний спосіб формування стратегічних

---

²¹ Ситник С. Між теорією та практикою публічної політики // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. – Сер. 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 4. – С. 202-207.

²² Кальниш Ю. Політична аналітика в державному управлінні :теоретико-методологічні засади : моногр. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 272 с.

політико-економічних рішень та публічне схвалення політики як інструменту здійснення державної політики. З іншого боку, публічна політика об'єднує в собі рішення, прийняті відкритими та доступними для громадськості способами. Вони можуть включати участь громадських організацій, обговорення з громадянами та залучення експертів. Таким чином, публічна політика може бути виконана як за допомогою законодавчих процедур, так і за допомогою інших форм участі громадськості. Важливо враховувати, що шляхи формування та схвалення державної політики можуть різнитися в залежності від політичного контексту та соціально-економічних умов²³. Отже, публічна політика (public policy), як політика суб'єктів публічного управління, що заснована на механізмах публічного узгодження інтересів заінтересованих сторін, спрямована на досягнення суспільно-значущих цілей та вирішення суспільно-важливих завдань²⁴.

Публічна політика реалізується через публічні кампанії, у ході яких здійснюється: визначення соціальних проблем та суспільних пріоритетів; аналіз тих чи інших напрямів політики з погляду альтернатив; підготовка пропозицій для ухвалення рішень; лобіювання інтересів; контроль реалізації ухвалених рішень; взаємне навчання залучених до комунікації сторін. У результаті навчання відбувається конструювання соціальних проблем – виробництво «тверджень – вимог» та його просування у громадському дискурсі. Серед найпопулярніших стратегій: конструювання відмінного у межах знайомого; конструювання поширеної умови; конструювання «жахливих» наслідків; конструювання простоти, конструювання проблеми у належний час; персоналізація проблеми тощо. При цьому важливо розуміти, що актори публічної політики намагаються сформулювати послання в таких умовах: більшість повідомлень засобів масової комунікації має розважальний характер; основним джерелом інформації залишається телебачення, що є, за

---

²³ Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи / С.Телешун // Політ менеджмент. – 2009. - № 2 - С. 35-45.

²⁴ Телешун С. Що таке публічна політика? /С. О. Телешун //Відкриті очі [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/12/blog-post_26.html

висловом П. Бурдьє, не найсприятливішим середовищем для вираження думки, бо має справу з “fastthinkers”, що пропонують інтелектуальний fast-food; воістину глобальним явищем стає «постправа», тобто світ, у якому емоції замінюють факти, а фейки – новини, задаючи тон конструюванню політичного дискурсу та альтернативної реальності. Зростання маніпулятивної складової у сучасній політиці є значною загрозою для самого принципу публічності²⁵.

Отже, можна стверджувати, що поняття «публічна політика» (public policy/politics) відноситься до розряду полісемантичних. Воно використовується як щодо інструментів, механізмів вибору того чи іншого курсу, до політичного процесу та його наслідків, так і для позначення академічних досліджень, присвячених процесам, пов’язаним із прийняттям публічних рішень. Як мінімальний набір характеристик феномена, що виправдовують використання поняття, зазвичай вказують: відкрито оголошені державою (урядом) цілі, стратегії та практики їх реалізації, пов’язані з благополуччям населення; прозорість; інклюзивність процесу ухвалення та реалізації політичних рішень; переважання стратегії компромісу над стратегією придушення; формування культури діалогу та накопичення соціального капіталу; можливість пояснити дії влади та створити розуміння та підтримку дій влади громадськістю.

Виходячи з вищесказаного, однією з ключових умов формування і розвитку публічної політики є наявність демократичних процесів і механізмів у суспільстві, оскільки демократія дозволяє громадянам брати участь в ухваленні рішень та визначати пріоритети в публічній сфері. Крім того, умови формування і розвитку публічної політики включають демократичні процеси, ефективні політичні інститути та належну інформованість громадян і експертів. Ці чинники сприяють створенню політичного середовища, в якому

---

²⁵ Jean-Pierre Jacob, « Sur la télévision suivi de L’emprise du journalisme, par Pierre Bourdieu, Paris, Liber Editions, 1996, ISBN-ISSN : 2.912107.00-8,95 p. », Bulletin de l’APAD [En ligne], 15 | 1998, mis en ligne le 20 décembre 2006, Consulté le 30 septembre 2016. URL : <http://apad.revues.org/572>.

публічна політика може бути розроблена та реалізована з урахуванням інтересів громадян та загального блага. Визначити більш детально зазначені складові можливо через дослідження поля публічної політики.

1.2. Актори і функціональне поле публічної політики

Глобальні ризики, що загрожують світу, сформували нові виклики у сфері публічної політики, як форми політичного процесу, що реалізується в публічному просторі, підтримується інформаційно-комунікаційними ресурсами та представлена комплексом прозорих вертикальних та горизонтальних взаємодій його учасників. Особливістю сучасних політичних процесів є значне зростання вимог, які суспільство пред'являє політичній системі, що спонукає державу перекладати деякі функції на інших, недержавних, акторів, які все активніше включаються у процеси вироблення політики, спрямованої на забезпечення суспільних інтересів і задач²⁶.

У вітчизняній практиці запити на публічну політику були зумовлені тим, що численні групи інтересів отримали реальну можливість брати участь у формуванні політичного порядку денного, впливати на процес розроблення й втілення політичних рішень, та, спільно з всіма учасниками політичного процесу, вибудовувати складну мережу взаємозв'язків. Такі взаємозв'язки визначено на рис.1.1.

С. Ситник у своїх дослідженнях проводить паралелі між традиціями формування публічної політики та роллю суб'єктів її реалізації. Авторка стверджує, що в «американській» традиції головним суб'єктом (актором) виступає публічна влада, тобто держава; у «європейській» традиції головного актора немає, і всі суб'єкти публічної політики визнаються рівними учасниками вироблення прийнятих рішень; у рамках «глобальної» традиції фокус уваги взагалі відходить від акторів і зосереджується на процедурах,

---

²⁶ Публічна політика та управління : наук. розробка / авт. кол. : С.О.Телешун, О.Р.Титаренко, С.В.Ситник, С.І.Вировий. – К. : НАДУ, 2010. – 36 с.

механізмах, способах узгодження інтересів. При цьому, дослідниця робить акцент на переплетенні інтересів політичних та громадських акторів²⁷.

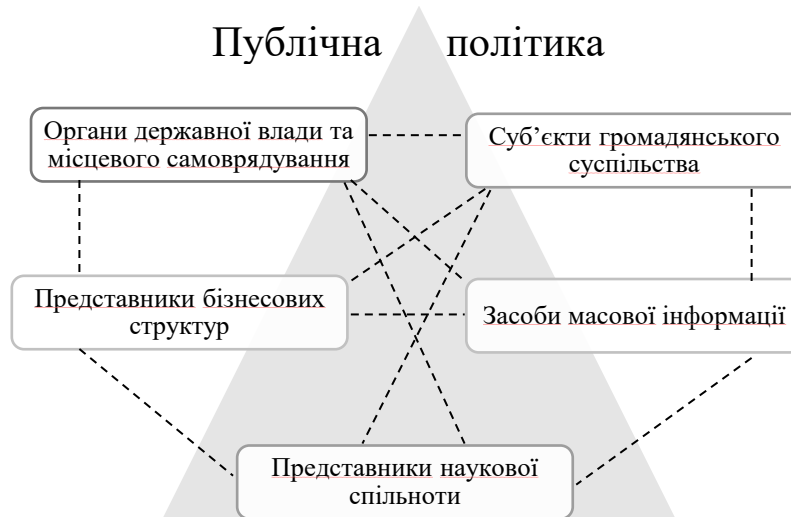

Рис.1.1. Суб'єктне коло публічної політики

Джерело: узагальнено автором

Проблема інституціоналізації публічних акторів та форм їх взаємодії у різних типах систем, на думку Є. Чальцевої, є визначальною для розуміння характеру їхньої поведінки, статусності та оцінки їх ефективності²⁸. У зв'язку з цим ми маємо з'ясувати ким і чим є сучасні громадські актори у постмодернових умовах, визначивши нові тенденції зміни їх суб'єктності у формуванні громадського капіталу.

Різноманітність термінів, що використовуються в науці для позначення публічних акторів, ставить перед нами складні завдання щодо уточнення та доречності використання в науковому дискурсі таких категорій, як «публічна влада», «публічні інститути», «публічні інституції», «стейкхолдери», «медіатори», «гібридні суб'єкти» та ін.

²⁷ Ситник С. Між теорією та практикою публічної політики // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Сер. 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 4. – С. 202-207.

²⁸ Чальцева Є. М. Сучасні тенденції зміни суб'єктності громадської політики // Науково-теоретичний альманах «Грані». - 2016. - №140(12). - С.57-65.

Категорію «публічний актор» насамперед пов'язують із такими поняттями, як «суспільство», «суспільність», «публіка», «публічність». Через діяльність публічних акторів як носіїв публічності, що функціонують в умовах конкретних політико-адміністративних режимів і відповідно мають свої інституційні форми, ресурсні можливості та поля взаємодії, можна оцінити сутність політичних процесів на різних рівнях.

Спочатку тема публічності набула свого концептуального узагальнення завдяки ліберально-демократичній традиції у політичній науці, спрямованій на теоретизацію публічної політики як процесу формування та реалізації державної політики з урахуванням суспільних інтересів в умовах демократії. У попередньому розділі ми зазначили, що таке розуміння суб'єктності у громадській політиці стало традиційним для англосаксонської наукової школи і було адекватно своєму часу та типу систем.

Зміна становища суб'єктності в сучасних умовах це не лише структурно-інституціональні проблеми, насправді зміни, що відбуваються в суспільстві, мають глибинне соціокультурне коріння, пов'язане зі зміною становища індивіда та соціуму в цілому.

Зміна ролей політичних суб'єктів пов'язана з такою соціокультурною властивістю сучасного етапу розвитку суспільства, як індивідуалізація.

На думку П. Кньопфеля, відмінною рисою сучасного суспільства є поширення політичної суб'єктності на всіх його членів, що пов'язано з формуванням нового типу особистості – «постмодерної людини» індивідуалізованого суспільства, представника «суспільства знань» та носія «гібридної ідентичності», яка може реалізувати свою політичну суб'єктність у багатошаровому форматі громадської політики²⁹. Індивідуалізований суб'єкт за допомогою механізмів ідентифікації та соціалізації знаходиться в постійному процесі формування власної ідентичності, знаходячи ціннісні установки та орієнтації у поведінковій практиці. В результаті відбувається

---

²⁹ Кньопфель П. Аналіз та пілотаж публічної політики [Текст] / Кньопфель П., Ларю К., Варон Ф., Малишева Н. – К.: Алерта, 2010. – 420 с.

соціальне позиціонування індивіда, ототожнення себе з інтересами та цінностями, ув'язненими в інших суб'єктах. Людина/індивід у полі соціально-політичного життя є носієм багатьох ідентичностей та інтересів, від усвідомлення яких залежить його становлення як повноцінного самостійного актора політики.

Виходячи з вищесказаного, участь людини як самостійного актора в політиці набуває нового характеру, що одночасно пов'язано з індивідуалізацією і в той же час з прагненням інтегруватися в численні колективні групи об'єднань, мережеві спільноти та ін. Вирішити цю проблему можна за допомогою ідентифікації, яка виступає тим самим ефективним інструментом інтеграції макроспільнот, що дозволяє їм певною мірою протистояти викликам індивідуалізації та мережевої інтеграції віртуальних спільнот епохи *infomodernity*. Зміна в характері ідентичності та політичній культурі веде до появи такої тенденції у політичній практиці, як гібридність. На сьогоднішній день існує безліч прикладів гібридності: гібридні режими, держави, партії тощо. Ця нова характеристика суб'єктності призвела до того, що сучасна політична реальність поповнилася новим видом акторів політичного процесу, поряд із традиційними інститутами, які мають гібридний характер і знаходяться на різних етапах політичної інституалізації. Наслідком гібридизації можна назвати переформатування характеру зв'язків акторів, які через зміни статусних ролей та ресурсних можливостей ускладнили взаємовідносини між собою, поєднавши неієрархізовані та ієрархізовані типи спілкувань³⁰.

Дедалі більш часті та поглиблені діалоги, що проводяться між літературою з публічної політики та громадської участі в країні, приділяють особливу увагу двом аспектам: виявлення видимих та невидимих учасників у створенні політичних підсистем; і як неурядові суб'єкти працюють над

---

³⁰ Freitas, Maria Virgínia; Papa, Fernanda de Carvalho. Políticas públicas: juventude em pauta. São Paulo: Cortez/Ação Educativa/Friedrich Ebert Foundation, 2003.

підняттям нових проблем та виробленням рішень, щоб зруйнувати монополію існуючої політики та змінити статус-кво конкретної політики³¹.

Як правило наукова література про публічну політику, що присвячена розумінню процесів встановлення порядку денного та формулювання цілей публічної політики, має на меті зробити висновок про те, як особи, які ухвалюють рішення, визначають пріоритети певних питань, перетворюючи їх на дії, програми та правила, на шкоду багатьом іншим темам, які в кінцевому підсумку не є частиною обмеженого та дуже конкурентоспроможного списку питань, що складають порядок денний політики³². Завдяки своїй багатопотоковій структурі, Дж. Кінгдом у своїх наукових працях не лише представив загальну теорію про те, як встановлюється порядок денний політики – використовуючи метафору трьох потоків і відкриття вікна можливостей, його процеси та акторів – але й також відновив і переосмислив низку важливих концепцій для процесу виявлення та розгляд проблем, вибір

Для багатьох дослідників політичні спільноти або політичні монополії, що включають їх акторів, процеси, проникнення та згуртованість ідей, стають основною одиницею для розуміння та аналізу процесів створення, підтримки та зміни публічної політики. Однак дискусія про простори, які Кінгдон розуміє як спільноти, а Баумгартнер і Джонс³³ як монополії, існує ще до цих авторів і визначається в спеціальній літературі як функціональне поле публічної політики³⁴.

Переглядаючи дослідження підсистем функціонального поля публічної політики в науковій літературі та виявляючи подібності та відмінності між кількома відповідними термінами (такими як монопольні спільноти, тематичні

---

³¹ Tatagiba, Luciana. “Desafios da relação entre movimentos sociais e instituições políticas: o caso do movimento de moradia da cidade de São Paulo - Primeiras reflexões”. *Colombia Internacional*, 2003, no. 7, pp. 63-83.

³² Kingdon, John. *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. 5. ed. New York: Harper Collins, [1984] 2021.

³³ Baumgartner, Frank R.; Jones, Bryan D. *Agendas and Instability in American Politics*. Chicago: University of Chicago Press, 1993.

³⁴ Brasil, Felipe Gonçalves. “Análise de políticas públicas: uma revisão da literatura sobre o papel dos subsistemas, comunidades e redes”. *Novos Estudos Cebrap*, São Paulo, n. 101, 2015, pp. 57-76.

мережі, мережі публічної політики) можна визначити підсистеми як проміжний простір між макро- та мікросистемами публічної політики.

Підсистеми функціонального поля публічної політики складаються з обмеженої кількості акторів та інституцій, зазвичай об'єднаних у згуртовані групи, які спеціалізуються на певному секторі публічної політики, спрямовуючи свої зусилля та компрометуючи свої ресурси для просування іміджу політики, яку вони захищають. У цьому контексті важливо пам'ятати, що, відповідно до точки зору літератури з аналізу публічної політики, проблеми є соціальними конструкціями, і групи, зацікавлені в цій політиці, діють так, щоб особи, які ухвалюють рішення, визнавали їх конструкції проблем і рішень як образ суспільної проблеми, яка має вирішуватися діями держави³⁵.

Отже, функціональне поле публічної політики – це простір, у якому обрана група суб'єктів, що спеціалізуються на галузевій політиці – шляхом спільного використання однакових конструкцій проблем і рішень, заснованих на їхніх інтересах, ідеях і цінностях – визначає, як держава визначає та вирішує суспільні проблеми через просування публічної політики. Згідно з цією концепцією, підсистеми функціонального поля публічної політики відзначаються обмеженою участю, накладаючи обмеження на нових акторів, групи та концепції проблем і рішень, які можуть заважати реалізації політики, про яку йдеться.

З причини, визначеної вище, а також згідно з теорією пунктуйованої рівноваги концепції інкременталізму, публічна політика має тенденцію залишатися стабільною протягом тривалих періодів, які відзначаються невеликими змінами та повільними та поступовими коригуваннями, навіть якщо можуть бути моменти, що перериваються розривом і великими змінами. Саме в цьому зв'язку між інкременталізмом і різкими змінами

---

³⁵ Cobb, Roger W.; Elder, Charles D. "The Politics of Agenda-Building: An Alternative Perspective for Modern Democratic Theory". *The Journal of Politics*, Chicago, v. 33, n. 4, 1971, pp. 892-915.

підсистеми функціонального поля публічної політики постають як привілейований локус в аналізі формування та зміни порядку денного.

Діяльність груп, акторів та інституцій поза підсистемами функціонального поля публічної політики представляє не лише простір для обміну та поширення ідей у пошуках визнання нових образів публічної політики та нових концепцій проблем і рішень. Варто розуміти, що залежно від сприйнятливості підсистем і способу організації таких груп, можливо, що їхні суб'єкти та ідеї інституційно включені в державний апарат як члени підсистеми з повноваженнями приймати рішення. Таким чином, підсистеми функціонального поля публічної політики можна розуміти не лише як арену, де групи та соціальні рухи вимагають визнання вимог – як у традиційній моделі представництва – але також як ворота для вимог, інституціоналізаційних ідей та інтересів, які прийшли ззовні всередину держави³⁶.

Отже, належачи до різних організацій та представляючи іноді протилежні інтереси, численні дійові суб'єкти публічної політики утворюють комунікативними взаємодіями функціональне поле публічної політики, яке розглядає питання щодо гармонізації соціальних інтересів. Відповідно, лише конструктивна взаємодія всіх суб'єктів політичного процесу забезпечує публічне вироблення ефективних стратегічних завдань, від вирішення яких залежить майбутнє держави. Перевагою такої публічної реалізації політики є те, що вона сприяє: забезпеченню відкритості й прозорості дій органів державної влади та місцевого самоврядування, активізації участі всіх інших суб'єктів політичного процесу у формуванні, виробленні та реалізації політичного курсу³⁷; налагодженню зворотного зв'язку з громадськістю, публічного діалогу, партнерських стосунків органів державної влади та

---

³⁶ Abers, Rebecca; Serafim, Lizandra; Tatagiba, Luciana. “Repertórios de interação Estado-sociedade em um Estado heterogêneo: a experiência na Era Lula”. Dados: Revista de Ciências Sociais, Rio de Janeiro, v. 57, n. 2, 2014, pp. 325-57.

³⁷ Телешун С.О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії / С. О. Телешун // Відкриті очі [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.htm>

інститутів громадянського суспільства, підвищенню ефективності механізму залучення громадськості до розроблення та реалізації державної політики; засобам масової інформації в наданні суспільству можливості не лише знайомитися з перебігом подій, з позицією політичних та громадських лідерів, виступати основним каналом передачі інформації, в тому числі і політичної, а й бути каналом впливу на суб'єкти публічної політики; підтриманню публічності відносин влади та бізнесу³⁸; співпраці суб'єктів політичного процесу з представниками фахових наукових знань та з незалежними аналітичними центрами, що є невід'ємним елементом демократичної політичної культури³⁹.

С. Телешун зазначає, що якщо розглядати публічну політику як низку послідовних рішень, прийнятих різними публічними суб'єктами, варто враховувати наявність чинників, що сприяють її формуванню (рис.1.2.):

Рис.1.2. Основні чинники публічної політики

Зрозуміло, що в Україні, як в демократичній державі, громадське суспільство, через різні інститути, активно впливає на вироблення публічної політики, контролює публічну діяльність влади, спрямовану на реалізацію

³⁸ Ситник С.В. GR – інструмент функціонального представництва інтересів та забезпечення публічної політики/ С.В.Ситник //Відкриті очі [Електронний ресурс].– URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/04/gr.html>

³⁹ Стадник М. Становлення публічної політики в Україні // Відкриті очі. - 6 квітня 2015 р. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2015/04/blog-post.html>

виробленої публічної політики, фактично спонукаючи чиновників служити інтересам людей. У цьому контексті надзвичайно актуальним є питання забезпечення органами публічної влади України ефективних форм їх взаємодії з громадськістю, адже саме вони є важливим чинником створення умов для участі громадян у формуванні та реалізації публічної політики, налагодження громадського контролю та зміцнення довіри громадськості до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, тобто до органів публічної влади.

Аналіз взаємовідносин громадянського суспільства і демократичної держави засвідчує, що в Україні, на основі використання кращих стандартів світової практики, в цілому сформовано нормативно-правове підґрунтя взаємодії органів публічної влади з інститутами громадського суспільства у виробленні й реалізації публічної політики.

При цьому слід також зазначити, що публічна політика реалізується з використанням широкого спектру інструментарію, за допомогою якого органи публічного управління реалізують свої владно-управлінські повноваження для забезпечення підтримки або запобігання соціальним змінам, досягають бажаних результатів. Однак, варто розуміти, що інструменти, які застосовуються, повинні відповідати цілям та завданням публічного управління.

Серед основних традиційних інструментів публічної політики Д. Месснер та Й. Мейєр-Стамер виділяють такі інтегральні інструменти як влада, фінанси та закон⁴⁰. При цьому, С. Боррас та Ч. Едквіст виділяють три основні категорії інструментів, які використовуються в публічній політиці: регуляторні інструменти; економічні та фінансові інструменти і, так звані, «м'які» інструменти⁴¹, до яких відносять переконання, посередництво,

---

⁴⁰ Messner D., Meyer-Stamer J. Governance and Networks. Tools to Study the Dynamics of Clusters and Global Value Chains / Institute for Development and Peace (University of Duisburg) // <<http://www.meyer-stamer.de/2000/govtools.pdf>>. – 33 p. – P. 2

⁴¹ Borrás S., Edquist C. The Choice of Innovation Policy Instrument (Paper № 2013/04) / Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy (CIRCLE) of Lund University // <http://www4.lu.se/upload/CIRCLE/workingpapers/201304_Borras_Edquist.pdf>. – 33 p. – P. 11

консиліацію, сприяння та ряд інших. Серед регуляторних інструментів публічної політики слід виділити нормативно-правові інструменти, що залучаються в процес вироблення публічної політики, залученої органами публічної влади (здіяні чи стимульовані до дії) та інструменти саморегулювання. Але нам здається розумним додати до переліку інструментів контрольньо-наглядові та санкційні.

Використання інструментів публічної політики як правило спрямоване на:

- створення базових «правил гри» (правил поведінки) у конкретних галузях суспільних відносин;
- активне адміністрування суспільних відносин та процесів для упорядкування, підтримки та сприяння розвитку соціального, економічного, політичного та іншого життя суспільства;
- точкової корекції суспільних відносин та процесів; утримання суспільних відносин та процесів у казуально необхідному стані стійкості, стабільності або, навпаки, – у стані позитивного розвитку;
- огороження суб'єктів суспільних відносин від необґрунтованого та, відповідно, надлишкового втручання органів публічного управління тощо⁴².

Поряд з цим, учені визначають, що практична реалізація формування публічної політики передбачає наступні кроки:

Крок перший. Цей крок вимагає, щоб був визначений і проаналізований зміст політики (реалізованої або оцінюваної). Для цього необхідно: ідентифікувати головні цілі політики, визначити механізм, який призначений, щоб досягти кожної цілі, що стоїть на порядку денному.

---

⁴² Pal L. “There ought to be a law!” Instrument Choice: An Overview of the Issues / Research and Statistics Division of the Department of Justice (Canada) // <http://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/csj-sjc/jsp-sjp/rp02_10-dr02_10/rp02_10.pdf>.

Крок другий, що передбачає визначення ключових гравців і їх ролей в політичному процесі. Аналізується власне становище акторів в політиці, їх інтереси, владні можливості, наслідки, мережеві й коаліційні конфігурації.

Крок третій: можливості та перешкоди. Цей крок включає оцінку можливостей і перешкод щодо впровадження політики.

Крок четвертий: стратегії. Він включає дизайн стратегій. На цьому етапі пропонується допомога експертного співтовариства для поліпшення здійсненності політичної стратегії.

П'ятий крок: вплив. Цей крок включає оцінку впливу стратегій щодо положень, влади та інтересів мобілізованих гравців, ідентифікованих раніше. Програма дозволяє оцінювати через порівняння поточні і майбутні програми виконання політичних рішень.

Підсумовуючи можна зазначити, що в сучасній вітчизняній публічній політиці під впливом глобальних тенденцій, з розвитком інформаційних технологій та внутрішньосистемних змін, пов'язаних із проявами індивідуалізації поведінки, пошуком нових ідентичностей, переходом суспільства на новий щабель організаційного розвитку та формуванням модернізованих інституалізованих структур включення громадян до процесу управління, протягом останніх років відбулися суттєві зміни, які призвели до якісних трансформацій традиційних і появи нових громадських акторів, зміни характеру їх взаємодій у функціональному полі публічної політики. Останнє визначається як система взаємодії між різними акторами, які залучені до процесу прийняття та реалізації політичних рішень в рамках держави. Це поле охоплює різні функції, такі як формулювання політичних цілей, розробку політичних стратегій, виконання законодавства, моніторинг та оцінку результатів політики. Функціональне поле публічної політики також включає в себе різні сфери діяльності і допомагає зрозуміти складну природу політичних процесів та здійснити раціональність та ефективність в управлінні суспільством.

РОЗДІЛ 2

СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ВІТЧИЗНЯНА ТА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА

2.1. Генеза розвитку публічної політики в Україні

Сьогодні суспільство в Україні вже почало усвідомлювати значення публічної політики для радикальної трансформації усіх сфер суспільного життя, забезпечення провідної ролі громадянського суспільства, всіх інституцій публічної сфери у формуванні нової якості політики на засадах комунікативної раціональності та деліберативного процесу⁴³.

Ми підтримуємо думку, що важливу роль у закладенні основ становлення публічної політики в Україні відіграли розроблені американськими політологами моделі політичної системи з використанням кібернетичних ідей, теорій суспільної самоорганізації, комунікації, громадянського суспільства та ін.⁴⁴.

Однією з основних моделей, ми вбачаємо соціально-кібернетичну модель політичної системи Д. Істона, де політична система розглядається і як конструкція влади, і як неперервний процес взаємодії влади з громадянським суспільством через так звані «входи» і «виходи» політичної системи. Політична система характеризується як відкрита самоорганізована система, яка для того, щоб «вижити», має бути здатною належним чином відповідати на виклики суспільного та природного середовища: економічної, соціальної, духовної, екологічної та інших підсистем, суспільства загалом⁴⁵.

Структурно-функціональна модель політичної системи Г. Алмонда виявляє три групи функцій: функціонування блоку політичного процесу,

---

⁴³ Філішова В. Д. Роль експертних знань в розв'язанні проблем публічної політики. Публічна політика як предмет викладання в галузях знань 03 «Гуманітарні науки» та 05 «Соціальні та поведінкові науки»: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 березня – 16 квітня 2023 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». – 2023. – С.68-71.

⁴⁴ Політологія: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, Гурик М. І., Чигур Р. Ю. за ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ. – 2019. – 230 с.

⁴⁵ Easton D. Framework for Political Analysis / David Easton. – Chicago: The University of Chicago Press, 1979. – 143 p.

пов'язаного з «входами» в політичну систему й такими проявами, як артикуляція інтересів населення, їх агрегація, вироблення політики; дію блоку управління суспільними ресурсами, пов'язаного з «виходами» політичної системи: формування ресурсів, їх регулювання та розподіл; функціонування блоку адаптації суспільства до політичної системи: політична соціалізація, рекрутування прихильників влади й опозиції, забезпечення інформацією для належної комунікації суспільства і політичної сфери⁴⁶.

Інформаційно-кібернетична модель К. Дойча також демонструє взаємодію усіх зацікавлених суб'єктів політичного процесу: фаза 1 – прийом інформації через «рецептори» – інформаційні служби (урядові та неурядові), центри вивчення громадської думки; фаза 2 – опрацювання інформації за допомогою блоку «пам'яті і цінностей», де вона порівнюється з попередніми даними, а також цінностями, які декларує влада й громадськість; фаза 3 – на основі опрацьованої інформації уряд приймає відповідні рішення; фаза 4 – «ефектори» (виконавчі структури спільно із недержавними інституціями) реалізують рішення. Далі інформація про результати врядування через зворотний зв'язок детермінує новий цикл функціонування політичної системи.

Також важливий вплив на становлення публічної політики в Україні справила розроблена Ю. Габермасом концепція деліберативної демократії, в якій увага зосереджена на механізмах вироблення і здійснення публічної політики. Термін «деліберація» або «деліберативний процес» (від лат. *deliberation* – старанне зважування, обговорення, обдумування, обмірковування) означає дорадчий процес та вироблення узгоджених рішень. Відповідно, як зазначає автор, деліберативна демократія – це демократія обговорення або дорадча демократія⁴⁷. Модель демократії, яку запропонував Ю. Габермас, базується на суспільній комунікації, завдяки якій політичний процес передбачає досягнення обґрунтованих консенсусних рішень. Значення

⁴⁶ Almond G. and Coleman J. (eds.) *The Politics of the Developing Areas*. Princeton: Princeton University Press, 1960. 591 p.

⁴⁷ Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії / Ю. Габермас. – Львів: Астролябія, 2006. – 392 с.

цієї моделі демократичного процесу вчений пояснює так: «Якщо ми робимо поняття процедури деліберативної політики нормативно змістовним ядром теорії демократії, то виникають відмінності і стосовно республіканської концепції держави як моральної суспільності, і стосовно ліберальної концепції держави як захисника економічної спільноти. Порівнюючи три вказані моделі, я, – продовжує філософ, – відштовхуюся від того виміру політики, який до сьогодні нас цікавив, передусім – від демократичного формування суспільної думки і політичної волі, що дають результат у всезагальних виборах та в парламентських постановах». Отже, теорія комунікативної дії та деліберативної демократії Ю. Габермаса, на нашу думку, дало змогу забезпечити розв'язання проблем загальносуспільного характеру через залучення громадян до дискурсу, у рамках якого створюються умови для вільного, неупередженого діалогу, що спрямований на досягнення консенсусу. У розгортанні саме такого механізму народовладдя є визначалася особлива потреба українського суспільства в процесі становлення публічної політики.

Досліджуючи процес становлення і розвитку публічної політики в Україні, можна виділити такі логічні й історичні етапи руху пострадянських, постсоціалістичних країн на шляху до нового типу політики:

1 етап. Крах недемократичного політичного режиму і делегітимація традиційної політики, оскільки вони не були спрямовані на забезпечення громадянських прав і свобод, реального народовладдя, зростання добробуту населення⁴⁸. Варто звернути увагу, що на той час політичний режим характеризувався відсутністю багатопартійної системи, свободи слова та зборів, незалежних судових органів, а також обмеженнями для громадянського суспільства та політичної опозиції. Корупція, цензура та порушення прав людини виступали спільними рисами режиму і з часом населення зажадало більшої свободи, справедливого представництва та участі у прийнятті рішень. Це призвело до зростаючої критики недемократичного

---

⁴⁸ Рудакевич О. М. Публічна політика в контексті українських реалій/ОМ Рудакевич/Наукові записки ІПіЕНД ім. ІФ Кураса НАН України.-2016 // Вип. 3-4 (83-84). – С. 255-266.

режиму та його легітимності. У результаті краху недемократичного політичного режиму та делегітимації традиційної політики виникає потреба у зміні політичної системи та розробці нових підходів до управління. Це виявилось у посиленні демократичних інститутів, запровадженні нових механізмів участі громадян у прийнятті рішень, а також у підвищенні прозорості та відкритості політичного процесу.

2 етап. Квазіпублічна політика, коли нова влада в умовах розгортання демократичного процесу та формування основ громадянського суспільства імітує взаємодію з громадськістю, а публічна сфера ще не настільки розвинена, щоб контролювати державні органи, обговорювати та вирішувати на рівні з ними суспільні проблеми. В суверенній Українській державі це період з 1991 по 2004 рр.

Після здобуття незалежності 1991 року Україна зіткнулася з необхідністю створення демократичної системи правління та розвитку громадянського суспільства. У цей час відбулися реформи, спрямовані на встановлення нових політичних інституцій, економічний розвиток та стимулювання громадянської активності. Однак публічна сфера, що включає незалежні ЗМІ, неурядові організації та активне громадянське суспільство, ще не була достатньо розвинена, щоб ефективно контролювати дії державних органів та брати участь у процесі прийняття рішень. На цьому етапі влада часто імітувала взаємодію з громадськістю, щоб створити видимість демократичного процесу, але реального впливу та контролю над суспільством було недостатньо. Аж до 2004 року, українське суспільство активно формувалося та рухалося до розвитку громадянської свідомості та звички до участі у політичному житті. Цей період характеризувався поступовим становленням демократичних інституцій, зростанням суспільної довіри та активізацією громадянської активності.

Утім, незважаючи на те, що квазіпублічний період супроводжувався певними обмеженнями та недоліками, він відіграв важливу роль в еволюції українського суспільства та формуванні демократичної системи правління. І

хоча цей період характеризується імітацією взаємодії державної влади з громадськістю та недорозвиненою публічною сферою, водночас він став важливим етапом у розвитку українського суспільства та демократичної системи правління.

3 етап. Набуття громадянським суспільством необхідного соціального потенціалу для здійснення радикальних, революційних зрушень, спрямованих на зміну політичного режиму. В Україні переломний момент наступив під час Помаранчевої революції, а згодом – в ході Революції Гідності. Однак публічні ознаки політики не набули системного та стійкого характеру. Часто спостерігаються прояви анархії та охлократії, які зумовлені низьким рівнем політичної та правової культури населення та через відсутність закріплених законом демократичних процедур взаємодії органів влади та громадськості. Авторитарна ментальність пострадянських кадрів та інституційна пам'ять нетрансформованих державних органів виступають серйозними бар'єрами на шляху утвердження політико-суб'єктних властивостей інститутів публічної сфери. Охарактеризований різновид політики можна означити терміном «протопублічна політика».

4 етап. Цей етап триває досі і характеризується формуванням зрілої публічної політики, яка демонструє свої переваги над традиційною (державною) політикою. Відповідно, державне управління «government» має трансформуватися в публічне врядування та публічне адміністрування – «governance», а інститути громадянського суспільства, ЗМІ, експертне середовище набрати незаперечного авторитету та дієвості і стати дієвими акторами публічної політики.

Наглядно багатовимірною моделлю політичної влади в межах вітчизняної публічної політики сьогодні представлена так званим «політологічним ромбом». Дві його протилежні вершини (кути) символізують суб'єкт «С» та об'єкт «О» влади, інші – ресурси суспільства «Р», що розподіляються владою, й інструментальні форми взаємодії суб'єкта та об'єкта влади «І». В центрі ромба на перетині його діагоналей розташована точка «К», яка символізує

цінності і традиції домінуючої в суспільстві політичної культури. Основні владні відносини у політологічному (владному) ромбі представлені такими вимірами чи опозиціями: «панування–підкорення», «управління–тиск», «контроль–вплив».

Зрозуміло, що в Україні, не зважаючи на всі події, не лише органи держави володіють інституційними засобами впливу на народ, а й політично свідома та об'єднана громадськість формує інструментарій відстоювання своїх життєвих потреб та інтересів і ефективно впливає на інститути публічної влади. Отже, є очевидним, що демократично організований владний процес є основою функціонування публічної політики в Україні.

Активна участь громад і громадян у цих процесах, створення відповідних інституційних механізмів для забезпечення діалогу з громадами – є ключем до ефективної політики⁴⁹. Результатом таких взаємодій є не державна, навіть не суспільна політика, а саме публічна. Вироблення загально-колективних цілей формується на перехресті дій владних інститутів, громадськості та груп інтересів, які у сукупності складають процес публічної політики. Через інституціональні механізми публічної політики, забезпечується не стільки узгодження різнопланових інтересів, скільки їх пристосування, співіснування, чим і забезпечується взаємовигідне партнерство. Таким чином докорінно змінюється зміст загальноколективних цілей, які постають вже не результатом артикуляції та агрегації загального суспільного інтересу, а є наслідком інтеракцій держави та недержавних акторів.

С. Телешун, С. Ситник, І. Рейтерович відзначають, що сучасні підходи до розуміння публічної політики розкриваються у концепціях врядування: Governance, New Public Governance, Good Governance, у яких публічна політика виступає як ціль і, водночас, як результат публічного управління⁵⁰.

⁴⁹ Civic Engagement in Public Policies: A Toolkit. – New York : United Nations, 2007. – 139 p.

⁵⁰ Телешун С. О., Ситник С. В., Рейтерович І. В. Сутність публічної політики: контекст політики та публічного управління // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Серія: Політичні науки. – 2015. – №. 4. – С. 23-30.

Зазначені моделі врядування (governance model) прийшли у середині 1980-х років на зміну поширеній на той час управлінській моделі нового публічного менеджменту (New Public Management model). Ці дві моделі різняться поглядами на роль держави в суспільстві. У моделі нового публічного менеджменту центральними є цінності, такі як результативність, ефективність та економічність, в протилежність цьому у моделі врядування – взаємодія та діалог між державою і суспільством (стейкхолдерами) є вирішальними⁵¹.

Учені зазначають, що в Світовому Рапорті ООН стосовно розвитку публічного сектору вказується на трансформацію таких форм публічного управління як «публічне адміністрування» та «публічний менеджмент». Вимоги сьогодення спонукають до того, що сучасне управління повинно набувати ознак так званого «респонсивного управління» (responsive governance). Термін «responsive governance», означає чутливе управління, здатне реагувати на інтереси різних груп та діяти, враховуючи їх інтереси (див. табл. 2.1).

Табл.2.1.

Моделі публічного управління

	Публічне адміністрування Public administration	Публічний менеджмент Public management	Чутливе управління Responsive governance
Відносини між громадянами та державою	слухняність	право	розширення прав і можливостей
Підзвітність вищих посадових осіб	політики	клієнти	громадяни та заінтересовані сторони
Керівні принципи	Дотримання норм і правил	Ефективність і результати	підзвітність прозорість і участь
Критерії успіху	Вихід	результат	процес
Ключовий атрибут	неупередженість	професіоналізм	чутливість

⁵¹ Horton S. Competency Management in the Public Sector: European Variations on a Theme / Sylvia Horton, Annie Hondeghem, David Farnham. – Washington : IOS Press, Inc., 2002. – 189 p.

Слід зазначити, що ступені розвиненості публічної сфери та демократичні суспільства є одними із основних критеріїв оцінки публічної політики. Стан публічної сфери вимірюється за такими параметрами, як: наявність системи дієвих механізмів діалогу та інтеракцій між державою та суспільством при прийнятті значимих рішень; наявність інструментів формування влади та лобіювання суспільних інтересів; місцеве самоврядування, яке наділене реальною владою, повноваженнями та засобами їх реалізації; ефективне надання виконавчою владою послуг у сферах освіти, культури, охорони здоров'я; здійснення ефективного управління державним майном; ефективний нагляд та контроль у виконавчій владі; ефективне нормативне регулювання у виконавчій владі; прийняття законодавчою владою законів, які захищають права та інтереси громадян; соціально відповідальний бізнес.

У той час як оцінка демократичності суспільства включає такі параметри, як: підтримка громадянських ініціатив і розвиток громадського контролю; прихильність мирного вирішення конфліктів в інтересах усіх сторін; дієвість законів з приборкання корупції; економіка, де поважають право власності, забезпечують рівні можливості, гарантії для знедолених; конституційний захист прав меншин; верховенство закону, яке захищене незалежною судовою владою; вільні та плюралістичні ЗМІ; регулярні вільні та чесні вибори, діалог і соціальна взаємодія влади і суспільства.

При цьому, діалогічність соціальної взаємодії в сучасній публічній політиці в Україні передбачає рівноправну співучасть акторів у публічному процесі й виконує функції інституціонального діалогу держави та громадянського суспільства в інституціональному дизайні публічної сфери: функція легітимації політичної влади (довіра до владних інститутів)⁵²; *нормативна* функція (законодавче оформлення взаємовідносин між

---

⁵² Benhabib S. Models of Public Space: Hanna Arendt, the Liberal Tradition, and Jurgen Habermas [Text] / S. Benhabib // Craig J. Calhoun. Habermas and the Public Space.-Cambridge, Mass: MIT Press, 2013. - P. 73-98

суспільством і державою)⁵³; *комунікативна функція* (що міститься в забезпеченні зв'язку влади з громадянським суспільством на основі двостороннього обміну інформацією); *інтеграційна функція* (що дозволяє за допомогою діалогу домагатися об'єднання зусиль суспільства та влади у вирішенні життєво важливих політичних проблем); *конфліктологічна функція*, або *функція медіації* (що дозволяє на основі діалогу фіксувати конфліктні ситуації та своєчасно вживати необхідних заходів для ефективного врегулювання виникаючих проблем або інституціоналізації конфліктної інтеракції держави та організацій громадянського суспільства); *аксіологічна функція* (що реалізується у спільному пошуку й визначенні політично та соціально значущих цінностей – як для держави, так і для громадянського суспільства); *прогностична функція* (що дозволяє визначати на основі двосторонньої політичної комунікації перспективи й пріоритетні напрямки розвитку громадянського суспільства й держави, а також проблеми, що виникають в політичній, економічній і соціальній сферах); *функція політичної соціалізації* (що дозволяє залучати до активної соціально-політичної діяльності широкі верстви населення, які до залучення в політичний діалог не виявляли громадянської активності та бажання безпосередньої участі в суспільному житті); *функція контролю за діяльністю влади* (що дозволяє боротися із такими негативними явищами у владі, як бюрократизм, черствість, байдужість, протекціонізм, клієнтелізм, формалізм, хабарництво, використання службового становища в особистих цілях тощо); *гуманістична функція політичного діалогу* (яка виражається в ненасильницькому здійсненні влади); *політико-управлінська функція* (покликана, на основі зворотного зв'язку держави з громадянським суспільством і отриманої інформації, приймати відповідні політико-управлінські рішення)⁵⁴. Виконання перерахованих вище функцій не є парафією тільки одного актора або

⁵³ Парсонс В. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики [Текст] / В.Парсонс/ Пер. С англ.- К.Вид.дім «Киево-Могилянська академія»,2016. -549 с.

⁵⁴ Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика : монографія / О. М. Чальцева. – Вінниця : ФОП Барановська Т. П., 2017. – 336 с.

інституції, оскільки статусні ролі, ступінь організованості, ресурси включені в особливу екосистему взаємодій, яка буде мати свої можливості й порядок існування.

Таким чином, сучасну публічну політику в Україні слід розглядати як ряд окремих дій та рішень, прийнятих та здійснених різними публічними та/або приватними особами незалежно від їх різної інституційної належності та інтересів, з метою розв'язання основної проблеми, визначеної як колективної чи суспільно значимої. Ця сукупність рішень і дій дає підстави говорити, що публічна політика в тій чи іншій мірі є системою прийняття рішень. Обов'язковою умовою публічної політики є урахуванням волевиявлення громадськості при прийнятті рішень чи розробці законопроектів. Саме таку сукупність рішень і дій можна вважати публічною політикою, якщо тільки говорити про рішення, ініційовані публічними та/чи приватними дійовими особами, які намагаються спрямувати поведінку різних суб'єктів так, щоб колективну проблему було розв'язано спільними зусиллями.

Практика публічної політики в Україні довела, що чим більш відкритим і демократичним є суспільство в країні, тим воно менш залежне від державної політики та більше впливає на процес планування та здійснення політичних рішень. В Україні, як в демократичній країні формування та реалізації публічної політики сьогодні відбувається шляхом поетапного обговорення й узгодження інтересів та цілей держави і громадянськості. Утім, незважаючи на позитивні моменти становлення публічної політики в нашій країні, ускладнення управлінських практик, складу та якості учасників політичного процесу, системних змін і глобальних чинників відбивається на сучасних процесах формування і реалізації публічної політики, що впливає на діяльність інститутів та чинить певні перепони на шляху її реалізації.

2.2. Інституціалізація і бар'єри вітчизняної публічної політики

Слід зазначити, що процес формування публічної політики традиційно розглядався вченими через діяльність інститутів, які в сучасних умовах державотворення видозмінилися і набули нових функцій. Сучасні дослідники політики інституціонального напрямку стали приділяти увагу проблемам формування публічної політики й участі в цьому процесі різних інституцій.

Одне із поширених визначень «публічних інститутів» – це розуміння їх як «сукупності норм і правил (як формальних, так і неформальних), що структурують взаємодію між організаціями громадянського суспільства та державою», а також комунікація між «третім сектором», бізнесом («другим сектором») й індивідами. Однак, публічні інститути не тільки створюють діалоговість між суб'єктами політичного процесу й забезпечують їх правилами взаємодії, але також і формують механізми цього спілкування, гарантують їх довготривалість і спадкоємність.

Відповідно, під публічними інститутами слід розуміти комплексну категорію, що включає в себе нормативний компонент (формальні і неформальні норми і правила), комунікативний компонент (комунікація між усіма суб'єктами публічного процесу), діяльнісний компонент (механізми і платформи взаємодії публічних акторів) і власне інституції (державна, громадянське суспільство, бізнес-структури, інститут омбудсмена тощо), що знаходяться у відносно довгострокових взаємозв'язках у конкретно заданому режимному середовищі. Представлений концепт публічних інститутів слід розглядати в контексті сучасних глобальних і трансформаційних процесів, з огляду на динаміку й характер зовнішніх факторів та специфіку внутрішньосистемних даних.

Основними для інституціонального аналізу в дослідженні публічної політики є питання про взаємозв'язок політичних інститутів з публічною політикою та якими якостями ці інститути повинні володіти. Під час проведення інституціонального аналізу розглядаються різні аспекти, пов'язані

зі впливом політичних інститутів на формування, прийняття та виконання публічної політики. Перш за все, важливо визначити, які політичні інститути залучені до процесу прийняття рішень і яким чином вони взаємодіють між собою. Це можуть бути законодавчі органи, виконавча влада, політичні партії, громадські організації та інші інститути, що мають вплив на публічну політику. Друге питання, яке виникає, полягає в тому, як саме ці політичні інститути впливають на публічну політику. Це може бути здійсненням законодавчих засідань, встановленням правил і процедур для прийняття рішень, розподілом ролей та відповідальності між різними органами влади та інші способи впливу. Нарешті, важливо розглянути, якими якостями повинні володіти політичні інститути, щоб ефективно впливати на публічну політику. Це можуть бути принципи демократії, прозорості, відкритості та відповідальності. Також важливо, щоб політичні інститути були здатні реагувати на зміни в суспільстві та адаптуватися до нових викликів, що стоять перед публічною політикою⁵⁵. Врахування зазначених аспектів інституціонального аналізу допомагає розуміти, як різні інститути впливають на публічну політику, а також якими якостями ці інститути повинні володіти, щоб забезпечити ефективне та відповідальне управління.

В Україні існує ряд інститутів публічної політики, які грають важливу роль у формуванні та реалізації публічної політики. Для кращого розуміння, наведу характеристику деяких з них:

1. Законодавчі органи: Верховна Рада України є вищим законодавчим органом та основним місцем, де формується публічна політика країни. Вона має повноваження приймати закони, розглядати та затверджувати бюджет і здійснювати нагляд за виконанням законів.

2. Виконавча влада: Президент України та уряд (Кабінет Міністрів України) виконують функції зі створення та реалізації публічної політики. Президент забезпечує порядок, проводить реформи, вносить пропозиції до

---

⁵⁵ Малоголова Т. Публічна політика та публічна влада: концептуальні підходи до аналізу //Геополітика України: історія і сучасність. – 2019. – №. 1 (22). – С. 203-225.

Верховної Ради та керує зовнішньою політикою. Уряд розробляє та реалізовує стратегії, програми та проекти, які спрямовані на досягнення покращення ситуації в різних сферах життя.

3. Місцеві органи влади: Самоврядні органи на рівні областей, міст, сіл і селищ грають важливу роль у реалізації публічної політики на місцевому рівні. Вони мають свої органи прийняття рішень та виконавчі органи, що залежно від своїх повноважень здійснюють благоустрій, розвиток і соціальну політику на своїх територіях.

4. Громадські організації: Ці організації грають важливу роль у формуванні та реалізації публічної політики в різних сферах: від захисту прав людини та екології до розвитку освіти та культури. Вони складають пропозиції, виступають зі зверненнями, співпрацюють з урядом, законодавчими органами та іншими учасниками процесу прийняття рішень.

5. Академічні та дослідницькі установи: Вони здійснюють аналіз, дослідження та експертизу публічної політики. Ці установи забезпечують наукові докази, рекомендації та експертну підтримку для формулювання та впровадження ефективної публічної політики в різних сферах.

Кожний з цих інститутів має свої особливості та роль у процесах формування та реалізації та реалізації публічної політики в Україні. Взаємодія та співпраця між ними є ключовим елементом для забезпечення ефективного та відповідального управління на різних рівнях влади. Утім, інколи виникають деякі бар'єри, які можуть ускладнювати функціонування публічної політики та впливати на взаємодію між інститутами.

На нашу думку, зазначені інститути можна пов'язати з наступними бар'єрами у функціонування вітчизняної публічної політики:

1. Політична фрагментація: Система політичних партій та інститутів може бути роздробленою, що ускладнює укладання компромісів та ухвалення рішень. Разнобіжність політичних поглядів та інтересів може створювати бар'єри для формулювання та реалізації єдиної та послідовної публічної політики.

2. Бюрократичні перешкоди: Бюрократичні процедури та складність адміністративних процесів можуть унеможливити швидке та ефективно ухвалення рішень. Зайвий бюрократичний апарат може гальмувати реалізацію публічної політики та затримувати впровадження необхідних реформ.

3. Високий рівень корупції: Недостатня прозорість та проблеми з корупцією можуть мати негативний вплив на процеси формування порядку денного та формування і реалізацію публічної політики. Крім того, корупційні схеми та вплив групових інтересів можуть заважати адекватному розподілу ресурсів та ефективному функціонуванню інститутів.

4. Фрагментарна участь громадськості: Недостатня участь громадськості та відсутність механізмів громадського контролю можуть створювати бар'єри для розробки та реалізації публічної політики. Відкритість та активна участь громадян можуть забезпечити широку легітимність та підтримку для прийнятих рішень.

5. Фінансові обмеження: Недостатність фінансування та обмежені бюджетні ресурси можуть також становити бар'єри для впровадження публічної політики і реалізації планів розвитку. Відсутність достатніх фінансових ресурсів може обмежувати можливості інститутів забезпечувати ефективність публічних програм та управління різними секторами. Бар'єри, які ускладнюють функціонування публічної політики, можуть бути пов'язані з інформаційною асиметрією, недостатньою координацією між інституціями та непослідовністю в прийнятті рішень. Давайте сформулюємо далі цю думку:

6. Інформаційна асиметрія: Недостатня доступність інформації та недостовірність даних можуть ускладнювати процес формування та реалізації публічної політики. Якщо інституції не мають достатньої інформації про стан справ, потреби громадян чи наслідки політичних рішень, то вони можуть приймати неправильні рішення, які не відповідають потребам суспільства.

7. Недостатня координація: Відповідальність та компетенції між різними інститутами можуть бути розподілені неоднаково, що ускладнює спільну роботу над публічною політикою. Брак координації між інститутами може

призводити до дублювання зусиль, конфліктів та неефективності в реалізації політики.

8. Непослідовність в прийнятті рішень: Зміна політичних пріоритетів, вплив лобістських груп та недостатня послідовність у прийнятті рішень можуть ускладнювати реалізацію публічної політики. Нестабільність політичного середовища та непослідовність стратегій можуть підривати довіру до інститутів та знижувати ефективність реформ. Враховуючи ці фактори, важливо розглядати інституціональний аналіз та його зв'язок з бар'єрами функціонування публічної політики. Це допоможе встановити необхідні зміни в політичних інститутах та управлінні, щоб забезпечити більш ефективну та результативну роботу в галузі публічної політики.

Отже, політичні інститути визначають контекст та умови, в яких відбувається прийняття та реалізація публічної політики. Вони визначають правила гри, процедури, розподіл влади та ресурсів. Інституції можуть бути законодавчими, виконавчими, судовими органами, політичними партіями, державними агенціями та іншими структурами. Їх функціонування, компетенції й повноваження впливають на процес прийняття та реалізації публічної політики. Ключовим питанням у дослідженні інституціонального впливу на публічну політику є також те, якими якостями повинні відповідати політичні інститути⁵⁶.

Ефективність та легалітет інституцій залежать від таких характеристик, як прозорість, відповідальність, демократичність, стабільність, спроможність адаптуватися до змін та здатність до інновацій. Якість політичних інститутів визначає їх здатність до ефективного управління публічною політикою та забезпечення належних результатів для суспільства. Враховуючи відношення між політичними інститутами та публічною політикою, інституціональний аналіз стає важливим для розуміння та вдосконалення процесів прийняття та реалізації політичних рішень. Це дозволяє виявити фактори, що впливають на

---

⁵⁶ Єршова Н. Г. Поняття правового механізму в контексті публічної політики: міжнародний досвід для України //Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – №. 19-20. – С. 179-185.

ефективність політичних інститутів, і розвивати рекомендації для політичних реформ з метою покращення публічної політики.

Ось найважливіші з них:

1. Узгодженість: Політичні інститути повинні бути взаємно узгодженими та сумісними один з одним. Вони повинні відповідати змісту та цілям публічної політики, а також міжнародним стандартам та нормам.

2. Прозорість: Політичні інститути мають бути прозорими та доступними для громадськості. Це дозволяє забезпечити відкритість процесу прийняття рішень та створити можливість для громадської участі в політичному процесі.

3. Відповідальність: Політичні інститути повинні нести відповідальність за свої дії та рішення. Чіткі механізми контролю та забезпечення відповідальності допомагають запобігти корупції, недостатній ефективності та зловживанню владою.

4. Професійна компетентність: Політичні інститути повинні мати достатньо кваліфікованих та досвідчених кадрів. Наявність фахівців з різних галузей дозволяє здійснювати збалансовану та обґрунтовану публічну політику.

З метою покращення публічної політики та ефективності політичних інститутів можна запропонувати наступні рекомендації для політичних реформ:

1. Забезпечити прозорість та відкритість процесу прийняття рішень. Відкритість передбачає публічну доступність інформації про рішення, процедури та результати прийняття політичних рішень.

2. Встановити механізми контролю та відповідальності за дії політичних інститутів. Це може бути здійснено через залучення незалежних контрольних органів, аудиторських установ, створення спеціальних комісій або механізмів громадського контролю.

3. Розвивати професійну компетентність політичних кадрів через підвищення кваліфікації та розвиток системи неперервної освіти для державних службовців.

4. Віддати перевагу співпраці та партнерству між політичними інститутами, громадськими організаціями та громадянами. Це стимулює залучення різноманітних поглядів та досвіду, покращує збалансованість інтересів та забезпечує більш ефективне прийняття рішень.

5. Активно сприяти розвитку та залученню цифрових технологій у процес прийняття та реалізації публічної політики. Це може забезпечити більшу прозорість, зручність, ефективність та залучення громадськості до політичного процесу.

Ці рекомендації спрямовані на вдосконалення політичних інститутів та підвищення якості публічної політики. Однак, у кожній конкретній ситуації можуть бути необхідні індивідуальні підходи та рішення. Подолання бар'єрів у функціонуванні вітчизняної публічної політики можливо шляхом системного підходу, заснованого на прозорості, залученні громадськості та встановлення ефективних механізмів контролю та відповідальності. Враховуючи специфіку України, виробництво такої стратегії повинно бути підкріплено національними цілями, громадським консенсусом та підтримкою міжнародного співробітництва. Серед іншого, доцільним вважаємо:

Удосконалення механізмів залучення громадськості: Україна вже робить кроки у напрямку залучення громадськості до процесу прийняття рішень, наприклад, через створення електронних петицій та електронних звернень. Важливо забезпечити прозору та доступну платформу для громадськості, де їхні пропозиції та звернення будуть враховуватися при формуванні порядку денного публічної політики.

Забезпечити незалежність судових органів влади: Питання корупції та політичного впливу є однією з основних перешкод для ефективного функціонування публічної політики в Україні, оскільки знижає довіру до влади. Потрібно здійснити додаткові заходи для забезпечення незалежності

судової системи, антикорупційних органів та інших ключових органів, що контролюють і реалізують таку політику в Україні.

Підвищити ефективність виконавчої влади: Реформа публічної влади та підвищення рівня професійності службовців можуть сприяти покращенню функціонування публічної політики. Це може включати впровадження системи електронного управління, навчання та розвиток службовців, а також створення чітких механізмів оцінки їх роботи.

Контроль і відповідальність: Створення ефективних механізмів внутрішнього та зовнішнього контролю за виконанням публічної політики важливо для забезпечення відповідальності та відповідності політик вимогам суспільства. Це може включати аудити, звітність, моніторинг і оцінку результативності публічної політики.

Взаємодія з міжнародними партнерами: Україна має можливості для співпраці з міжнародними організаціями та країнами з метою обміну досвідом та отримання підтримки у впровадженні реформ. Проактивна участь в міжнародних форумах та обмін досвідом можуть сприяти вдосконаленню глобальної публічної політики та підвищенню стандартів публічного управління.

Однак, насамперед, для подолання бар'єрів у функціонуванні вітчизняної публічної політики в Україні, необхідно зосередитись на побудові сильних інституцій, що гарантують законність, прозорість та відповідальність. Ось кілька практичних кроків, які можна вжити:

1. Законодавча реформа: Політична партія, яка контролює парламент, повинна спрямувати зусилля на удосконалення законодавчої бази, забезпечуючи законність і якість прийнятих рішень. Це передбачає прийняття законів, які забезпечують прозорість у прийнятті рішень, механізми контролю з боку громадськості та міжнародних організацій, а також впровадження вищих стандартів етики та антикорупційних заходів.

2. Розвиток громадського сектору: Неурядові організації та громадські об'єднання відіграють важливу роль у контролі за діяльністю влади. Навряд

чи можна подолати бар'єри у публічної політики без активної участі та залучення цих організацій до прийняття рішень. Потрібно забезпечити створення умов для їх більшої незалежності, розвитку та фінансування.

3. Зміцнення системи адміністративного сервісу: Впровадження ефективних та прозорих механізмів адміністративного обслуговування громадян та бізнесу є необхідним для стрімкого розвитку країни. Оптимізація бюрократичних процедур, впровадження електронних сервісів та забезпечення професійної підготовки працівників адміністративних органів можуть покращити якість державного управління.

4. Залучення експертів і фахівців: Правильне прийняття рішень потребує наукового підходу та експертної оцінки. Необхідно створити механізми для активного впровадження досліджень та аналізу у процес прийняття політичних рішень. Залучення відповідних фахівців і експертів забезпечить обґрунтовані, науково обґрунтовані та ефективні політики.

5. Забезпечення взаємодії на рівні міжнародного співробітництва: Україна має можливість навчатися та використовувати кращі міжнародні практики в публічній політиці. Співпраця з міжнародними партнерами, такими як Європейська Унія, Організація Об'єднаних Націй та інші міжнародні організації, може забезпечити доступ до знань, ресурсів та технологій, необхідних для подолання бар'єрів та реалізації ефективної публічної політики.

Ці кроки, якщо вжиті разом, можуть допомогти подолати бар'єри у функціонуванні вітчизняної публічної політики в Україні. Для успішного подолання бар'єрів у функціонуванні вітчизняної публічної політики, потрібно реалізувати інтегрований підхід, який включатиме зазначені кроки. Однак, варто зауважити, що цей процес потребуватиме великих зусиль та витрат, а також стійкості та витримки з боку всіх сторін. Крім того, необхідно пам'ятати, що немає універсального рішення або шаблону для подолання всіх бар'єрів.

РОЗДІЛ 3

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗРУШЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

3.1. Динаміка глобальних індексів України як показник ефективності публічної політики

Проведене нами дослідження свідчить про те, що якість реалізації інститутами прийнятих політико-управлінських рішень та залучення у цей процес громадян можуть оцінюватися виключно за результатами публічної політики, яку також можна оцінити за результатами глобальних індексів.

Глобальні індекси якості публічної політики є кількісною оцінкою результатів та ефективності публічної політики на міжнародному рівні. Вони розроблені для вимірювання та порівняння показників продуктивності та досягнень держав у різних сферах політичної діяльності і виконують кілька найважливіших завдань.

По-перше, вони дозволяють порівнювати та ранжувати різні країни з різних аспектів публічної політики, таких як рівень демократії, економічне зростання, рівень корупції, доступність освіти та охорони здоров'я тощо. Це дозволяє проводити аналіз та визначити, які країни показують кращі результати у певних галузях та чому.

По-друге, глобальні індекси сприяють створенню стимулів для країн покращувати свою публічну політику, оскільки вони можуть бачити, які аспекти потребують покращення та які країни успішно справляються з певними проблемами. Індекси можуть бути орієнтиром для країн, допомагаючи їм розробляти більш ефективні політичні стратегії та реформи.

Крім того, глобальні індекси можуть використовуватися як інструмент для моніторингу та оцінки прогресу країн у досягненні глобальних цілей та завдань. Наприклад, індекси можуть відслідковувати прогрес у досягненні цілей сталого розвитку ООН або інших міжнародно узгоджених цілей.

Таким чином, глобальні індекси є важливим інструментом для оцінки та порівняння якості публічної політики на міжнародному рівні, а також для моніторингу прогресу та створення стимулів для покращення політичних реформ та досягнення глобальних цілей.

Для цієї частини роботи важливим є аналіз глобальних індексів і місце України з позиції реалізації публічної політики в рейтингу цих індексів.

Глобальні індекси – це набір показників, які вимірюють різні аспекти розвитку країни, такі як корупція, рівень свободи, інвестиційна привабливість тощо. Аналізуючи динаміку глобальних індексів України, можна зробити певні висновки щодо ефективності публічної політики країни.

На сьогодні існує велика кількість Індексів, які розглядають загальні проблеми стану держав, але містять індикатори, що відображають рівень ефективності окремих інституцій влади і суспільства, а також результативність зми їх діяльності: Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index (GII))⁵⁷, Індекс і глобальної конкуренції (Global Competitiveness Index (GCI))⁵⁸, Індекс соціального розвитку обі (Social Progress Index)⁵⁹, Індекс розвитку людського потенціалу (ІРПЛ) ООН⁶⁰, Індекс сити сприйняття корупції⁶¹, Індекс Свободи міжнародної правозахисної організації Freedom House⁶². Freedom House розробляє суміжні аналітичні проекти: Свобода в мережі⁶³, Рівень демократії в країнах перехідного періоду⁶⁴, Світовий індекс свободи преси (Worldwide Press Freedom Index)⁶⁵. Розглянути

⁵⁷ Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index (GII)). – URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/gii-full-report-36.2015-v6.pdf>.

⁵⁸ Індекс глобальної конкуренції (Global Competitiveness Index (GCI)). URL: <http://www.weforum.org/issues/global-конкурентоспроможність-The-Global-Competitiveness-Report-2015-2016>.

⁵⁹ Індекс соціального розвитку (Social Progress Index). – URL: <http://www.socialprogressimperative.org/data/spi/countries/UK>.

⁶⁰ Індекс розвитку людського потенціалу (ІРПЛ) ООН. – URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>.

⁶¹ Індекс сприйняття корупції. – URL: <http://cpi.transparency.org/>

⁶² Індекс Свободи міжнародної правозахисної організації Freedom House. – URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world> Freedom.

⁶³ Свобода у мережі. – URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-net>.

⁶⁴ Рівень демократії у країнах перехідного періоду. – URL: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>.

⁶⁵ Всесвітній індекс свободи преси (World Wide Press Freedom Index). – URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press>.

вище світові індекси, з оціночними шкалами політичних явищ, використовуються для включення їх в аналіз емпіричних досліджень на регіональному та місцевому рівнях.

Протягом останніх років Україна продемонструвала певні позитивні зрушення у глобальних індексах. Наприклад, за даними Індексу сприятливості бізнесу (Doing Business) Всесвітнього банку, Україна покращила своє положення з 2014 року, стартуючи з 96 місця і досягнувши 64 місця у 2020 році. Це свідчить про спрощення бізнес-середовища та поліпшення умов для підприємництва⁶⁶. Цей індекс оцінює рівень легкості заснування та ведення бізнесу. Україна покращувала своє положення в цьому індексі, що свідчить про спрощення адміністративних та регуляторних процедур, зменшення бюрократичних перешкод та поліпшення умов для бізнесу.

Проте, варто зазначити, що не всі глобальні індекси показують стабільне покращення. Наприклад, у Індексі розподілу доходів (Gini Index) Україна залишається серед країн з високим рівнем нерівності у розподілі доходів. Це може свідчити про потребу у покращенні соціальної політики та забезпеченні рівних можливостей для всіх громадян⁶⁷.

Індекс сприйняття корупції за даними Transparency International (CPI): Цей індекс оцінює рівень корупції у секторі публічних служб. У звіті 2020 року Україна отримала 33 бали з 100 можливих, продемонструвавши певне поліпшення порівняно з минулими роками. Україна посідає 116-е місце серед 180 країн⁶⁸.

Україна прийняла ідею «радикальної відкритості» як частину своєї ширшої кампанії проти корупції, максимізуючи доступність інформації, щоб громадяни були краще поінформовані про те, як витрачаються державні кошти, і могли поставити питання про підозрілу діяльність. Україна інтегрувала вітчизняну систему електронних тендерів під назвою ProZorro в

---

⁶⁶ Найцікавіше за лаштунками. Про що свідчать ділові індекси. – URL: <https://voxukraine.org/najtsikavishe-za-lashtunkami-pro-shho-svidchat-dilovi-indeksi>

⁶⁷ The World Bank. – URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine>

⁶⁸ Transparency International (CPI). – URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/ukr>

процеси закупівель майже всіх державних органів, що дозволило Україні заощадити мільярди доларів, різко зменшивши можливості для хабарництва та незаконного збагачення. Платформа широко визнана як передове рішення, яке багато в чому переверщує аналогічні системи, що використовуються в Сполучених Штатах та інших країнах з розвиненою економікою. Також в Україні розроблені системи продажу чи оренди державного майна (Prozorro.Sale) за єдиними правилами надання зворотнього зв'язку про закупівлі та сповіщення органів про процедурні чи правові порушення (DoZorro)⁶⁹.

Більш широкі реформи, такі як оцифрування державних послуг і децентралізація, які почалися незабаром після Революції Гідності, також допомогли підвищити прозорість і підзвітність, зменшивши корупційні ризики в наданні послуг. Цифровізація пом'якшила деякі технічні недоліки, які сприяли процвітанню корупції. Наприклад, мобільний додаток і веб-сайт Діія дозволили громадянам отримати доступ до десятків адміністративних послуг через Інтернет, підвищивши адміністративну ефективність і зменшивши роль державних службовців, які інакше могли б вимагати або приймати «спрощення платежів» або хабарі, щоб виконувати те ж саме завдання. У судовому секторі оцифрування запровадило випадковий розподіл судових справ, що ускладнило скомпрометованим старшим членам судової системи передачу чутливих справ іншим корумпованим суддям. Тим часом децентралізація дозволила громадянам здійснювати більший вплив на те, як муніципальні та регіональні органи влади витрачають свої податки, і це покращило їхні можливості контролювати державні витрати на марнотратство, шахрайство та зловживання. Звичайно, ці реформи не є срібною кулею: нечесні члени судової влади знайшли способи перемогти автоматизовані системи розподілу справ. Тим не менш, вони допомагають

---

⁶⁹ How do 180 Countries & Territories perform on the CPI? – URL: <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated>

створити основу для довгострокового покращення підзвітності та доброчесності уряду⁷⁰.

Розширення підтримки України з боку її євроатлантичних партнерів сприяло прогресу в антикорупційних реформах. Коли Україна отримала статус кандидата в ЄС у червні 2022 року, Європейська комісія заявила, що Україні потрібно досягти прогресу в кількох реформах державного управління, які зупинилися, щоб залишатися на шляху до вступу. Протягом наступних тижнів Україна зробила такі кроки, як відставка голови САП після дворічної затримки. Українські спостерігачі побачили прийняття Національної антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки як ознаку готовності країни впроваджувати ефективне врядування, яке підтримують західні прихильники. Поки умовність залишається в центрі розмов щодо міжнародної підтримки економічної стабільності, відновлення та політичної інтеграції України із західними інституціями, борці з корупцією матимуть потужних союзників, які допоможуть їм просувати реформи та сприяти підзвітності.

Індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index): Цей індекс вимірює рівень соціально-економічного розвитку країни, враховуючи такі показники, як очікувана тривалість життя, освіта та дохід громадян. За звітом для 2020 року, Україна займає 74-е місце серед 189 країн⁷¹.

Індекс розвитку підприємництва (Global Entrepreneurship Index): Цей індекс оцінює рівень підтримки та розвитку підприємництва у країні. За рейтингом на 2020 рік, Україна посідає 54-е місце серед 137 країн.

Індекс свободи інтернету (Freedom on the Net Index): Цей індекс визначає рівень доступу до інтернету, цензури та контролю в Інтернеті. За останнім

---

⁷⁰ Corruption and Private Sector Investment in Ukraine's Reconstruction. – URL: <https://www.csis.org/analysis/corruption-and-private-sector-investment-ukraines-reconstruction>

⁷¹ Human Development Inde. – URL: https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA04arBhAkEiwAuN0sIg0iwsG9UsmDegomIiTZsn_rfjAdj5el3erZl-qvBm8VSUKX6pFvtxoC9bgQAvD_BwE#/indicies/HDI

звітом (2019 рік), Україна посідає 27-е місце серед 65 країн, що свідчить про відносно високий рівень свободи інтернету.

Ці індекси демонструють певні тенденції та досягнення України в різних сферах. Важливо зазначити, що рейтинги і індекси не є остаточними оцінками, а лише інструментами порівняння та аналізу. Продовжуючи робити системні реформи, вдосконалювати законодавство та підтримувати прозорість та ефективність управління, Україна може подолати бар'єри в публічній політиці і покращити свої показники в цих індексах.

У цілому, глобальні індекси, представляючи кількісну оцінку якості публічної політики, виконують такі завдання: зовнішнє оцінювання, яке дає більшу об'єктивність та ефективність у порівнянні з внутрішнім оцінюванням; рекомендації, які можна використовувати у політико-управлінському процесі для підвищення ефективності політики; формування та операціоналізація універсальних індикаторів ефективності публічної політики, відповідних, з одного боку, концептуально-теоретичним моделям публічного управління, а з іншого - відповідальних запитам часу та змін у полі публічної політики⁷².

Цінність глобальних вимірів полягає також у тому, що можна побачити тенденцію зміни тієї чи іншої якості публічності в країнах, що розглядаються, і визначити спрямованість даних змін у часі, знайти кореляції між різними показниками публічності на основі емпіричних даних і виявити детермінаційні фактори, що часто зустрічаються. викликають зміни. Однак будувати дослідження виключно на показниках індексів не можна, тому що індекси не можуть пояснити причини походження тих чи інших проблем, які потребують більш детального та глибокого контекстуального вивчення. Вони є більшою мірою інструментами для виявлення тих чи інших тенденцій, які можна побачити в часі та в глобальному масштабі.

Є. Чальцева, досліджуючи політичні процеси, зазначає, що вони проходять в умовах різного режимного середовища й за різними сценаріями.

---

⁷² Чальцева Є.М. Глобальні індекси як показники ефективності публічної політики/Є.М. Чальцева // Політікус. – 2016. – Вип.2 – С. 136-140.

У результаті порівняння показників у глобальних індексах дослідниця визначила кореляційні зв'язки глобальних індексів з ефективністю публічної політики.

У цілому погоджуючись з результатами дослідження, зазначимо найбільш значущі кореляційні зв'язки⁷³:

1. Рівень соціально-економічного стану та ефективність публічної політики.
2. Демократія та ефективність публічної політики.
3. Якість регулювання та ефективність публічної політики.
4. Рівень корупції та ефективності управління.
5. Рівень правопорядку та ефективність публічної політики.
6. Якість інститутів і ефективність публічного управління.
7. Рівень інтерактивного розвитку інститутів та ефективність публічної політики.
8. Рівень політичної стабільності / конфліктності та ефективність публічної політики.
9. Залучення громадян у політичний процес і ефективність публічної політики.

Отже, глобальні індекси України впливають на рівень соціально-економічного стану та ефективність публічної політики в країні в декількох аспектах. Один з основних способів, яким глобальні індекси впливають на соціально-економічний стан країни, полягає у приверненні іноземних інвестицій. Країни з високими рейтингами мають кращу репутацію та вважаються більш привабливими для інвесторів. Це створює умови для залучення капіталу, нових технологій та розвитку бізнесу, що сприяє економічному зростанню та підвищенню рівня зайнятості. Крім того, глобальні індекси впливають на ефективність публічної політики, регулюючи процеси управління та сприяючи досягненню стандартів та рекомендацій, які

---

⁷³ Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика : монографія / О. М. Чальцева. – Вінниця : ФОП Барановська Т. П., 2017. – 336 с.

розроблені на основі міжнародного досвіду. Рейтинги можуть використовуватись як інструмент для оцінки досягнень та слабких сторін управління в різних сферах, таких як прозорість, законодавство, боротьба з корупцією. Це може стимулювати публічну адміністрацію до впровадження ефективних реформ та політик, а також до сприяння створенню сприятливих умов для розвитку бізнесу та підвищення якості життя громадян.

Щодо того як глобальні індекси України впливають на демократію та ефективність публічної політики, то можна виділити наступні способи:

Оцінка демократичних процесів: Глобальні індекси, такі як Індекс Демократії, надають об'єктивну оцінку стану демократії в країні. Вони оцінюють такі критерії, як виборча процедура, громадянські свободи, рівень корупції і правова держава. Отримуючи низькі оцінки, Україна може визнати проблеми в демократичних процесах та спонукати уряд до впровадження реформ.

Стимулювання політичної відповідальності: Глобальні індекси посилюють політичну відповідальність влади перед громадянами. Високі оцінки в глобальних індексах вказують на успішну роботу владних структур, тоді як низькі оцінки свідчать про неефективність публічної політики. Ці оцінки можуть закликати політичні сили до змін та поліпшень.

Щодо впливу індексів на якість регулювання та ефективність публічної політики, то нашу думку це може відбуватися наступним чином:

Визначення пріоритетів: Глобальні рейтинги надають країнам конкретні показники та порівняння з іншими країнами, що допомагає розпізнати слабкі сторони у політиці та регулюванні. Це допомагає визначити пріоритетні напрямки для поліпшення та реформування публічної політики в нашій державі.

Стимулювання реформ: Глобальні індекси можуть створювати мотивацію для впровадження реформ у сфері регулювання та публічної політики. Країни, які мають погані рейтинги, можуть стикатися з внутрішнім

та зовнішнім тиском для поліпшення своїх показників та приведення їх у відповідність з міжнародними стандартами.

Підвищення довіри населення: Глобальні рейтинги можуть впливати на довіру населення до владних структур. Країни з вищими рейтингами сприймаються громадянами як країни з ефективним регулюванням та публічною політикою, що працюють на користь суспільства.

Глобальні індекси України, такі як індекс сприйняття корупції (CPI) та індекс свободи преси (FPI), також можуть бути важливими показниками для оцінки ефективності публічної політики. Вплив глобальних індексів на рівень корупції та ефективність управління може бути прямим і непрямим. Прямий вплив полягає в тому, що глобальні індекси стають важливими критеріями при оцінці стану корупції та ефективності управління в країні. Вони можуть бути використані для прийняття політичних рішень та розробки реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією та покращення управління. Непрямий вплив полягає в тому, що низькі рейтинги в глобальних індексах можуть стимулювати цивільне суспільство, активістів та громадські організації діяти для боротьби з корупцією. Вони можуть створювати тиск на владу для проведення антикорупційних реформ та покращення управління. Високий рейтинг в цих індексах може сприяти більшому контролю та відкритості в управлінні, тоді як низькі рейтинги можуть стимулювати боротьбу з корупцією та покращення управління через тиск громадськості та активістів.

Глобальні індекси України, такі як індекс правопорядку та індекс ефективності публічної політики, можуть бути корисними інструментами для оцінки рівня правопорядку та ефективності публічної політики в країні.

Індекс ефективності публічної політики вимірює якість, ефективність та результативність діяльності уряду та публічних служб. Високий рейтинг в цьому індексі свідчить про успішне впровадження політичних програм та реформ, ефективне використання бюджетних ресурсів, забезпечення громадських послуг і розвитку громадської інфраструктури. Це сприяє

підвищенню довіри громадян до уряду, зменшенню корупції та покращенню якості життя населення.

Вплив глобальних індексів на рівень правопорядку та ефективність публічної політики може бути двійковим. З одного боку, високий рейтинг в індексах може допомогти вирішенню проблем публічної політики, здійснювати реформи та розвивати ефективні політики. З іншого боку, низькі рейтинги можуть викликати серйозне занепокоєння та тиск на владу з боку громадськості, активістів та міжнародних організацій для проведення необхідних змін і поліпшень.

Індекс ефективності публічного управління вимірює ефективність та результативність діяльності державної адміністрації в управлінні суспільством та економікою. Цей індекс враховує якість програм та політик, а також ефективне використання бюджетних ресурсів, прозорість в прийнятті рішень та залучення громадської участі. Високий рейтинг в цьому індексі свідчить про успішне впровадження політичних реформ, розумний розподіл бюджетних ресурсів, ефективне управління громадськими послугами та відкрите прийняття рішень. Це сприяє зростанню довіри громадськості до держави та позитивним змінам в розвитку країни.

Глобальні індекси України впливають на якість інститутів та ефективність публічного управління шляхом надання об'єктивної оцінки та порівняння з міжнародними стандартами. Високий рейтинг в цих індексах може стимулювати владу до проведення реформ, змін і вдосконалення системи управління, що сприятиме покращенню ефективності публічного сектору та забезпеченню розвитку демократичних практик. Крім того, низькі рейтинги можуть викликати занепокоєння громадськості та тиск на владу для проведення необхідних змін і поліпшень.

Глобальні індекси України, як індекси інтерактивного розвитку інститутів та ефективності публічної політики, можуть бути корисними інструментами для оцінки рівня розвитку інститутів та ефективності публічної політики в країні. Так, індекс інтерактивного розвитку інститутів оцінює

рівень гнучкості та відкритості інституційної системи країни. Цей індекс враховує наявність демократичних процесів, громадську участь, ефективність регуляторного середовища та здатність до інновацій. Вищий рейтинг в цьому індексі вказує на розвиненість демократичних процесів, залученість громадськості до управління справами країни та готовність до впровадження новаторських рішень. Це може сприяти утворенню сильних, гнучких та відкритих інститутів, а також сприяти розвитку та продуктивності в економіці країни. Високі рейтинги в цих індексах можуть стимулювати владу до проведення реформ, змін та покращення механізмів управління.

Рівень політичної стабільності/конфліктності може бути вимірний за допомогою різних глобальних індексів, які оцінюють політичну стабільність, корупцію, дотримання прав людини, демократичні процеси тощо. Високий рейтинг в цих індексах вказує на стабільність політичної ситуації, добре функціонуючі інститути, правову державу та високий рівень довіри громадськості до політичної системи. Це може сприяти політичній стабільності, зменшенню конфліктів та підвищенню довіри до уряду та політичних лідерів.

Високий рейтинг України в глобальних індексах, що вимірюють рівень демократії та прозорості, може свідчити про активну участь громадян у політичному житті. Визначними можуть бути такі індекси, як індекс політичних прав та свобод Freedom House, індекс демократії Economist Intelligence Unit (EIU) та інші. Вона показує рівень політичної свободи, громадянських прав та можливостей для залучення до політичного рішення. Високий рейтинг в цих індексах може вказувати на активну участь громадян у виборчих процесах, роботу громадських організацій та активність громадськості у протистоянні корупції та самовладдю.

Отже, підводячи підсумок варто сказати, що взаємозв'язок глобальних індексів України і ефективної публічної політики на сучасному етапі є важливим для формування України як глобального актора. Це стимулює до змін у політичному і громадському житті і сприяє створенню ефективних

стратегій та публічної політики, залученню громадян до прийняття рішень та побудови суспільства, яке відповідає потребам та інтересам громадян.

3.2. Конструктивний потенціал і форми розвитку публічної політики в Україні на сучасному етапі державотворення

Розвиток України також передбачає реалізацію функції вироблення та реалізації публічної політики. Нинішні реалії засвідчують появу нових суб'єктів, які прагнуть реалізувати власні інтереси, змінюються інститути (створюються нові об'єднання, установи, державні органи, структури) та інституції (впроваджуються нові стратегії, закони), - відповідно змінюється механізми та інструменти розробки політики. Така схема дій включає процес прийняття рішення на всіх етапах публічної діяльності і містить як загальні та абстрактні норми такі як: закони, постанови, положення, а також індивідуальні й конкретні документи, створені на час її впровадження: адміністративні рішення, дозволи, дотації і т.п.

Слід зазначити, що загалом, публічна політика складається з таких елементів як⁷⁴:

Публічна проблема. Проблема яка є предметом публічної політики може бути як і політично визнана публічною і вимагає відновлення перерваного зв'язку чи зв'язку, що перебуває під загрозою розриву між кількома соціальними дійовими особами, так і та яка відноситься до приватної чи соціальної сфер.

Цільові групи, які знаходяться в основі публічної проблеми. Публічна політика має на меті скерувати окремі групи на певний сценарій їх поведінки, шляхом безпосереднього впливу на них, чи на зовнішнє оточення цих осіб. Відбувається процес в якому визначаються цільові групи політики, поведінка

---

⁷⁴ Інструменти та механізми вироблення й впровадження публічної політики в Україні.- URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-viroblenna-j-vprovadzenna-publicnoi-politiki-v-ukraini.html

яких лежить в основі проблеми, вирішення якої і стоїть за основу. Політичну заяву, згідно з якою описана проблема але в якій не визначено соціальні групи, які мусять корегувати свою поведінку для того, аби досягнути зазначені цілі, не можна вважати за публічну політику. Важливо те, що цільові групи, окреслені публічною політикою, можуть змінюватися в процесі вирішення проблеми шляхом удосконалення процесу її вирішення відповідно до «теорії соціальних змін».

Передбачувані наміри. Публічна політика не може впроваджуватись без попередньо визначеної мети. Вона передбачає в «теорію соціальних змін», яка буде застосована в процесі вирішення публічної проблеми, допускаючи при цьому, що прийняті рішення чи діяльність пов'язані між собою. Тому, можна зазначити, що відсутність зв'язку проявлятиметься через суто випадковий збіг заходів, які визначають одні й ті ж групи, але які, за задумом законодавця, не пов'язані між собою.

Певна кількість рішень та дій. Публічна політика визначається цілісність дій, які виходять за рамки єдиного, чи окремого рішення. Тобто в ході визначення проблеми важливо виділити, соціальні групи, яких ця проблема буде стосуватись, інакше її не можна розцінювати як публічну політику для подальшого формування політики її вирішення.

Програма втручання. Дана програма включає в себе конкретні та індивідуалізовані рішення, які переходять до етапу їх втілення. Їх можна вважати як елемент публічної політики тільки за умови, коли окремі, чітко визначені заходи виконуються в повній мірі або частково.

Ключова роль публічних дійових осіб. Приналежність ключових осіб у вирішенні проблеми, до політико-адміністративної системи, або ж приватних осіб, наділених повноваженнями ухвалювати рішення чи діяти в порядку юридично унормованого доручення.

Формалізовані акти. Публічна політика дозволяє видання актів, покликаних орієнтувати поведінку окремих груп чи осіб, що, як визначено в процесі визначення публічної проблеми, є причиною її виникнення. Для

прикладу, коли служба відмовляється добровільно задіяти процедуру офіційного попередження підприємства, що забруднює довкілля, аби врегулювати дану проблему та примусити підприємство вдатися до саморегулювання.

Спонукальна чи примусова природа рішень та дій. Звичайна публічна діяльність і договірна форма публічної діяльності є сьогодні як спонукаючою, так і примусовою, що змушує пом'якшити цей елемент визначення. Значна частина публічних втручань реалізується нині через процедуру укладення договору між державою й публічними об'єднаннями, між державою і приватними чи публічними підприємствами, фондами, кооперативами тощо.

Розглядаючи конструктив публічної політики як послідовність ухвалення рішень, слід виділити окремі категорії задіяних у даний процес осіб, а саме: політико-адміністративні особи та приватні особи (цільові групи, кінцеві користувачі, треті групи). Основним критерієм їх поділу є їх залежність від публічного характеру, тобто як політико-адміністративні особи, які наділені публічною владою, або ж залежно приватні особи, тобто особи, які належать до соціоекономічної та соціокультурної сфер. Взаємодія цих акторів у процесі підготовки, прийняття та реалізації власних рішень і утворюють собою поле публічної політики, яке можна аналізувати, наприклад, за ступенем участі в прийнятті владних рішень⁷⁵.

Поряд з вищесказаним, впровадження політики через механізм багаторівневого управління, зумовлює появу низки управлінських задач пов'язаних з потребою адаптації до нових змін. У Білій книзі з багаторівневого врядування вказано, що багаторівнева система управління потребує встановлення політичних механізмів сприяння впровадженню та оцінці прийнятих політик; створення відповідних інструментів для підтримки демократії участі, посилення практик партнерства як вертикально - між

---

⁷⁵ Інструменти та механізми вироблення й впровадження публічної політики в Україні.- URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-viroblenna-j-vprovadzenna-publicnoi-politiki-v-ukraini.html

«місцевими та регіональними органами влади – національними урядом та Європейським Союзом», так і горизонтально – між «місцевими та регіональними органами влади – громадянським суспільством»⁷⁶.

Сьогодні в Україні особливого значення набуває практичний вимір взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства. Серед сучасних інституціоналізованих практик взаємодії органів публічної влади з громадськістю у виробленні й реалізації публічної політики залежно від форм та функціональної мобілізації можна виокремити дві основні групи. Перша група сучасних практик використовує інституційні форми взаємодії, де ініціатива належить громадськості: участь у розробленні і обговоренні проектів нормативно-правових актів; громадські бюджетні ініціативи; діяльність асоціацій, громадських рад, консультативно-дорадчих органів, експертно-аналітичних структур, комісій, інноваційних платформ; функціональне представництво; громадський контроль за діяльністю влади тощо. Друга група використовує такі форми, в яких ініціатива належить владним інституціям, зокрема: залучення представників громадськості до організації виборчого процесу; підтримка діяльності громадських організацій; організація діяльності державно-громадських фондів, залучення інститутів громадянського суспільства до правозастосовчої та правозахисної діяльності, а також громадських об'єднань до надання соціальних послуг населенню на основі укладених з органами влади договорів; підтримка програм самозайнятості та дрібного підприємництва внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах; співпраця органів публічної влади і громадськості в процесі підготовки та перепідготовки публічних службовців та громадських діячів тощо.

В умовах подальшого розвитку України як демократичної, соціальної, правової держави особливої актуальності набувають питання необхідності

---

⁷⁶ Інструменти та механізми вироблення й впровадження публічної політики в Україні.- URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-viroblenna-j-vprovadzenna-publicnoi-politiki-v-ukraini.html

вдосконалення існуючих та створення нових інституціональних основ участі громадськості у виробленні публічної політики та прийнятті управлінських рішень. Налагодження результативної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування у формуванні й реалізації публічної політики є одним з ключових завдань⁷⁷.

Для запровадження стандартів та ефективних процедур участі громадськості у виробленні й реалізації публічної політики в Україні на сучасному етапі було б доцільно провести реформу системи участі громадян у процесі формулювання та реалізації публічної політики в Україні.

По-перше, необхідно створити та затвердити єдині стандарти для такої участі, щоб гарантувати прозорість, відкритість та доступність для всіх громадян. Ці стандарти повинні включати права та обов'язки учасників, процедури формування громадських консультацій і слухань, а також механізми зворотного зв'язку та оцінки результату.

По-друге, необхідно забезпечити ефективне функціонування органів, відповідальних за участь громадян у процесі ухвалення рішень. Ці органи мають бути незалежними, компетентними та відкритими для діалогу з усіма заінтересованими сторонами. Вони повинні також мати достатнє фінансування та ресурси, щоб успішно реалізовувати процедури участі громадян.

Крім того, важливо забезпечити поінформованість та освіченість громадян, щоб вони могли активно й усвідомлено брати участь у процесі ухвалення рішень. Це можна досягти шляхом проведення інформаційних кампаній, освітніх програм та поширення доступної публічної інформації про планованих політиків та проектів.

Зрештою, слід враховувати різні форми участі громадян та забезпечувати рівність можливостей для всіх груп населення. Це може

---

⁷⁷ Власенко Д. О. Громадське суспільство як суб'єкт адміністрування публічної політики //Матеріали X Всеукраїнської науково-технічної конференції здобувачів вищої освіти за підсумками досліджень у 2022 р. Факультет економіки та бізнесу (6-10 лютого 2023 р., м. Мелітополь). Мелітополь: ТДАТУ, 2023. 252 с. – С.171-173.

означати включення механізмів, що дозволяють нерівноправним чи вразливим групам виявляти свої інтереси та голоси у процесі прийняття рішень. Також важливо здійснювати моніторинг та оцінку ефективності участі громадян, щоб постійно вдосконалювати цю систему та досягати конкретних результатів.

Проведення реформи системи участі громадян у процесі формулювання та реалізації публічної політики допоможе створити більш демократичну та відповідальну державу, де громадянська позиція та думка враховуються при прийнятті рішень. Це дозволить підвищити легітимність та ефективність прийнятих рішень, а також зміцнить довіру громадян до влади та громадських інституцій.

Крім того, важливо організувати моніторинг та оцінку ефективності участі громадян, щоб мати інформацію про результати та проблеми цього процесу. Це дозволить знаходити недоліки, вносити корективи та вдосконалювати систему за необхідності.

Нарешті, важливо створити умови для активної участі різних груп населення, включаючи молодь, жінок, меншини та вразливі групи. Це можна досягти, наприклад, шляхом проведення громадських кампаній та проектів, які спеціально спрямовані на залучення цих груп та забезпечення рівних можливостей для їхньої участі та вираження своїх інтересів.

Проведення вказаних заходів допоможе зміцнити демократичні принципи та створити умови для розвитку активного громадянського суспільства. Громадяни матимуть можливість впливати на прийняті рішення, висловлювати свої інтереси та наводити аргументи. Це підвищить суспільну довіру до держави та сприяє просуванню інтересів громадян на різних рівнях прийняття рішень.

Поряд зі сказаним, важливо зазначити про інституціоналізацію взаємодії влади та бізнесу в процесах публічної політики. Така взаємодія має базуватися на оптимальному використанні системних принципів: досягнення консенсусу інтересів влади та бізнесу під час суспільної дискусії з ідентифікації основних напрямів економічної та соціальної стратегії держави; зміцнення ролі

інститутів громадських рад, лобістських структур, саморегулюючих організацій підприємців, реалізації соціальних і добродійних програм; участі бюджетоутворюючих і великих фінансово-промислових груп у соціально-економічному житті місцевої громади через інститут публічно-приватного партнерства та інші моделі партнерства; транспарентності відносин держави, бізнесу та громадянського суспільства; демократизації процесів ухвалення стратегічних рішень; диверсифікації соціальної відповідальності бізнесу та влади⁷⁸.

При цьому перспективними напрямками подальшого розвитку інституціоналізації взаємодії влади та бізнесу в Україні мають стати:

- легалізація лобістської діяльності, яка повинна бути підкріплена відповідними змінами в нормативно-правовій базі, що забезпечує участь громадськості в прийнятті політико-управлінських рішень, передусім у контексті гарантій забезпечення громадського впливу на політико-управлінську діяльність. У зв'язку із цим доцільно законодавчо розмежувати громадські об'єднання, окремо виділивши ті з них, які у своїй діяльності орієнтуються на захист суспільних інтересів (аналог public-interest groups, що діють у США);

- посилення протидії корупції на всіх рівнях (у тому числі шляхом імплементації в чинне законодавство положень про політичну корупцію);

- розвиток системи організацій, які представляють інтереси бізнесу як специфічної групи інтересів у трикутнику «влада – бізнес – громадянське суспільство»;

- створення умов для більш інтенсивного залучення громадських об'єднань, які представляють інтереси бізнесу, до вироблення публічної політики, посилення їх експертно-аналітичної участі в процесах прийняття

---

⁷⁸ Сидоренко Н. С., Корх А. О., Наумик А. С. Сучасні підходи до визначення та основні теоретико-методологічні складові публічної політики України //The 1st International scientific and practical conference "Distance learning in modern conditions and new technologies"(September 19–22, 2023) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2023. 251 p. – 2023. – С. 205-207.

стратегічних рішень державного характеру, удосконалення державної політики розвитку державно-приватного партнерства в Україні тощо.

Отже, в цілому інституціоналізація взаємодії влади та бізнесу, по-перше, дасть змогу основним заінтересованим сторонам суттєво зменшити свої трансакційні витрати при досягненні цілей, а, по-друге, сприятиме легітимації їх діяльності для громадськості, оскільки вузькокорпоративні інтереси з часом трансформуються у суспільні⁷⁹.

Забезпечення взаємодії всіх акторів публічної політики має стати одним із ключових. Розвиток багаторівневої публічної політики в Україні спонукатиме розширювати горизонтальні взаємодії органів державної влади з органами місцевого самоврядування, ЗМІ, бізнес-структурами, науковими спільнотами, аналітичними центрами тощо. У підсумку, це забезпечить умови для участі державних, приватних інших зацікавлених сторін у формуванні та реалізації публічної політики. Відповідно, орієнтуючись на досвід розв'язання проблем ЄС стосовно забезпечення вироблення та реалізації політики від глобального до місцевого рівнів, вважаємо за доцільне наголосити на важливості формування стратегії інституціональних змін, спрямованої на розширення участі зацікавлених сторін, що стане основою для побудови партнерства між усіма рівнями та акторами публічної політики в Україні.

Результати наукового дослідження публічної політики України, дозволили нам сформулювати практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності публічної політики.

1. Важливим завданням є інтеграція ключових ідей нового менеджменту в державну інституційну структуру на всіх рівнях. Для досягнення цієї мети необхідно розробити нову стратегію розвитку публічної політики, яка враховуватиме глобальні тенденції сучасного світу у сфері управління, а також національні і контекстуальні особливості системи. Одним з ключових елементів такої стратегії може бути забезпечення ефективного використання

---

⁷⁹ Chaltseva O. M., Shvets K. A. Online практики публічної політики в Литві та Україні // Політичне життя. – 2020. – №. 2. – С. 63-71.

ресурсів держави шляхом впровадження принципів New Public Management. Це включає в себе здійснення раціоналізації державного апарату, залучення приватного сектору до надання деяких державних послуг, використання ефективних механізмів моніторингу та оцінки роботи державних органів. Крім того, важливо враховувати принципи Good Governance, які передбачають прозоре та принципове керівництво державними органами, боротьбу з корупцією, забезпечення розмежування влади та залучення громадськості до прийняття політичних рішень.

Також на нашу думку, в розробці стратегії розвитку публічної політики повинні брати спільну участь державні структури, експертні співтовариства і громадський сектор, об'єднані мережевими принципами співпраці, в діалоговому і відкритому форматі спілкування. Для цієї мети необхідно розвивати міжсекторальну взаємодію, відкривати нові можливості співпраці між політичними інституціями та суспільством, створювати публічні платформи, діалогові майданчики, використовувати традиційні і нові інтерактивні комунікаційні канали зв'язку.

При цьому варто звернути увагу, що публічні платформи як простір для співпраці затребувані в Україні на всіх рівнях публічної політики. Так, публічні загальнонаціональні платформи можуть бути одним з основних засобів для того, щоб організовано і структуровано висловлювати інтереси акторів на національному рівні та спільно виробляти рішення загальнодержавного значення. Публічні платформи на регіональному та місцевому рівні взаємодії будуть створювати основу для співпраці з проблем свого територіального простору.

Також державі, як основному актору публічного процесу, необхідно організувати ефективний комунікативний процес з громадянським суспільством для визначення системи громадських цінностей і підвищення ефективності державних механізмів.

Доцільним є розвиток практики партнерської взаємодії між акторами публічного процесу. Однією з таких практик може бути створення робочих

груп публічної політики щодо вирішення проблем в суспільстві і державі на всіх рівнях (національному, регіональному, місцевому), що діють на регулярній основі, включають в себе представників влади, експертного співтовариства (незалежні аналітичні центри), цивільного сектора, бізнесу. Взаємодія акторів в цих групах має будуватися на партнерському підході, закріпленому на законодавчому рівні у вигляді договору про співпрацю. Ініціатива організації груп партнерства може виходити від всіх інституціоналізованих акторів публічного процесу, вони ж можуть вносити пропозиції про склад, регулярність зборів, контроль за прийнятими рішеннями. Робочі групи повинні створюватися в різних просторових полях публічної політики, де існує різний рівень проблем і специфіка їх рішень.

Робочі групи партнерства повинні мати ресурсну (фінансову, інформаційну, правову, експертну та ін.) можливість для створення платформ співпраці. В рамках кожної платформи робочі групи повинні бути організовані так, щоб максимально ефективно відслідковувати події в кожній робочій групі на просторовому рівні. Рішення, що приймаються в групах, повинні бути доступні для ознайомлення всім публічним акторам і суспільству в цілому.

Для розвитку публічної політики в online-просторі та ефективності форм взаємодії в процесі вирішення політичних проблем в державі необхідно розвивати нові практики взаємодії громадянського суспільства і держави в online-просторі, ґрунтуючись на вдалому міжнародному досвіді і базисних пропозиціях міжнародних проєктів: (досвід інноваційних урядових електронних порталів, краудсорсингова практика, міжнародний проєкт «OpenGovernmentData» система відкритих державних даних та ін.).

Також важливим є розвиток інструментів медіації, оскільки в умовах трансформації політичних систем суспільства необхідно знаходження альтернативних методів вирішення спорів.

Також потрібна подальша інституціоналізація публічного аудиту в публічній політиці, що припускає законодавче оформлення його суб'єктності, повноважень і функцій в правових документах.

Важливим кроком є сприяння розвитку громадянської компетенції, яка має на увазі здатність знімати суперечності не радикальними, насильницькими методами, а шляхом конкуренції цінностей, знань, навичок поведінки в громадській діяльності. З боку держави, міжнародних організацій і фондів необхідне надання ефективного сприяння громадянському сектору за допомогою активної співпраці з ним, залучення його в рішення соціально значущих проблем; надання інформаційної, консультативної, методичної, організаційно-технічної, освітньої підтримки.

Варто зазначити, що пропоновані рекомендації є загальними та потребують подальшої конкретизації. Однак, визначені напрямки інституціалізації публічних акторів та каналів взаємодії є базовими і необхідними для створення та реалізації ефективної й дієвої публічної політики в Україні, яка ґрунтується на ідеальній нормативній моделі.

Узагальнюючи вищезазначене, можна зазначити, що сучасна публічна політика має тенденцію до зростання і включення у процес формування численних державних та недержавних акторів, що ускладнює інституціональну структуру публічної політики. При цьому механізми формування публічної політики стають складнішими, висуваються нові вимоги до її реалізації, що відповідають сучасним глобальним трендам. Для розв'язання зазначеної проблеми необхідним є формування сучасного розуміння концепту публічної політики та нові практики її формування і реалізації не тільки на національному, але й на глобальному рівнях.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження вирішено актуальне дослідницьке завдання, що полягає в теоретико-прикладному аналізі становлення і розвитку публічної політики в Україні. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки та пропозиції:

1. У ході дослідження встановлено, що поняття «публічна політика» (public policy/politics) належить до розряду полісемантичних. Воно використовується як до інструментів, механізмів вибору того чи іншого курсу, до політичного процесу та його наслідків, так і для позначення академічних досліджень, присвячених процесам, пов'язаним з ухваленням публічних рішень. Як мінімальний набір характеристик феномена, що виправдовують використання поняття, зазвичай вказують: відкрито оголошені державою (урядом) цілі, стратегії та практики їх реалізації, пов'язані з благополуччям населення; прозорість; інклюзивність процесу ухвалення та реалізації політичних рішень; переважання стратегії компромісу над стратегією придушення; формування культури діалогу та накопичення соціального капіталу; можливість пояснити дії влади та створити розуміння та підтримку дій влади громадськістю. Виходячи із вищесказаного, однією з ключових умов формування і розвитку публічної політики є наявність демократичних процесів і механізмів у суспільстві, оскільки демократія дозволяє громадянам брати участь в ухваленні рішень та визначати пріоритети в публічній сфері.

2. Визначено, що через діяльність публічних акторів як носіїв публічності, що функціонують в умовах конкретних політико-адміністративних режимів і відповідно мають свої інституційні форми, ресурсні можливості та поля взаємодії, можна оцінити сутність політичних процесів через функціональне поле публічної політики. Воно є простором, у якому обрана група суб'єктів, що спеціалізуються на галузевій політиці – шляхом спільного використання однакових конструкцій проблем і рішень, заснованих на їх інтересах, ідеях і цінностях – визначає, як держава визначає

та вирішує суспільні проблеми через просування публічної політики. Згідно з цією концепцією, підсистеми функціонального поля публічної політики відзначаються обмеженою участю, накладаючи обмеження на нових акторів, групи та концепції проблем і рішень, які можуть заважати реалізації політики, про яку йдеться.

3. Дослідження генези розвитку публічної політики в Україні показало, що важливу роль у закладенні основ становлення публічної політики в Україні відіграли розроблені моделі політичної системи з використанням кібернетичних ідей, теорій суспільної самоорганізації, комунікації, громадянського суспільства. Історичний ракурс формування основ публічної політики включає в себе чотири основні етапи: крах недемократичного політичного режиму і делегітимація традиційної політики, оскільки вони не були спрямовані на забезпечення громадянських прав і свобод, реального народовладдя, зростання добробуту населення; . квазіпублічна політика, коли нова влада в умовах розгортання демократичного процесу та формування основ громадянського суспільства імітує взаємодію з громадськістю, а публічна сфера ще не настільки розвинена, щоб контролювати державні органи, обговорювати та вирішувати на рівні з ними суспільні проблеми; набуття громадянським суспільством необхідного соціального потенціалу для здійснення радикальних, революційних зрушень, спрямованих на зміну політичного режиму; останній етап характеризується формуванням зрілої публічної політики, яка демонструє свої переваги над традиційною (державною) політикою.

4. Обґрунтовано існування в Україні низки інститутів публічної політики, які грають важливу роль у формуванні та реалізації публічної політики, а саме: законодавчі органи, виконавча влада, місцеві органи влади; громадські організації, бізнес-структури і академічні та дослідницькі установи. Доведено, що діяльність зазначених інститутів пов'язана з бар'єрами у функціонуванні вітчизняної публічної політики, серед яких: політична фрагментація, бюрократичні перешкоди, високий рівень корупції,

фрагментарна участь громадськості, фінансові обмеження, інформаційна асиметрія, недостатня координація, непослідовність в ухваленні рішень.

5. Розглянуто і запропоновано напрямки трансформаційних зрушень публічної політики на сучасному етапі державотворення. Так, проведене дослідження свідчить про те, що якість реалізації інститутами ухвалених політико-управлінських рішень та залучення у цей процес громадян в тому числі мають оцінюватися за результатами публічної політики, яку також можна оцінити за результатами глобальних індексів. Глобальні індекси якості публічної політики є кількісною оцінкою результатів та ефективності публічної політики на світовому рівні. Вони розроблені для вимірювання та порівняння показників продуктивності та досягнень держав у різних сферах політичної діяльності і виконують кілька найважливіших завдань. По-перше, вони дозволяють порівнювати та ранжувати різні країни з різних аспектів публічної політики, таких як рівень демократії, економічне зростання, рівень корупції, доступність освіти та охорони здоров'я тощо. Це дозволяє проводити аналіз та визначити, які країни показують кращі результати у певних галузях та чому. По-друге, глобальні індекси сприяють створенню стимулів для країн поліпшувати свою публічну політику, оскільки вони можуть бачити, які аспекти потребують поліпшення та які країни успішно справляються з певними проблемами.

Результати наукового дослідження публічної політики України, дозволили нам сформулювати практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності публічної політики: інтеграція ключових ідей нового менеджменту в державну інституційну структуру публічної політики на всіх рівнях; розвиток міжсекторальної взаємодії; організація ефективного комунікативного процесу з громадянським суспільством; розвиток практики партнерської взаємодії між акторами публічного процесу в офлайн і онлайн просторі; розвиток інструментів медіації, інституціоналізація публічного аудиту в публічній політиці; сприяння розвитку громадянської компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власенко Д. О. Громадське суспільство як суб'єкт адміністрування публічної політики //Матеріали X Всеукраїнської науково-технічної конференції здобувачів вищої освіти за підсумками досліджень у 2022 р. Факультет економіки та бізнесу (6-10 лютого 2023 р., м. Мелітополь). Мелітополь: ТДАТУ, 2023. 252 с. – С.171-173.
2. Всесвітній індекс свободи преси (World Wide Press Freedom Index). – URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press>.
3. Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії / Ю. Габермас. – Львів: Астролябія, 2006. – 392 с.
4. Глобальний інноваційний індекс (Global Ba Innovation Index (GII)). – URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/gii-full-report-36.2015-v6.pdf>.
5. Дем'янчук О. «Державна політика» та «публічна політика» : варіант перехідного періоду // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». – 2000. – Т. 18 : Політичні науки. – С.31-36.
6. Єршова Н. Г. Поняття правового механізму в контексті публічної політики: міжнародний досвід для України //Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – №. 19-20. – С. 179-185.
7. Індекс глобальної конкуренції (Global fo. Competitiveness Index (GCI)). URL: <http://www.weforum.org/issues/global-конкурентоспроможність> The Global Competitiveness Report 2015-2016.
8. Індекс розвитку людського потенціалу (ІРПЛ) ООН. - URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>.
9. Індекс Свободи міжнародної правозахисної організації Freedom House. - URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world> Freedom.
10. Індекс соціального розвитку (Social Progress Index). - URL: <http://www.socialprogressimperative.org/data/spi/countries/UK>.
11. Індекс сприйняття корупції. - URL: <http://cpi.transparency.org/>

12. Інструменти та механізми вироблення й впровадження публічної політики в Україні.- URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-vioblenna-j-vprovadzenna-publicnoi-politiki-v-ukraini.html

13. Інструменти та механізми вироблення й впровадження публічної політики в Україні.- URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-vioblenna-j-vprovadzenna-publicnoi-politiki-v-ukraini.html

14. Кальниш Ю. Політична аналітика в державному управлінні :теоретико-методологічні засади : моногр. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 272 с.

15. Кньопфель П. Аналіз та пілотаж публічної політики [Текст] / Кньопфель П., Ларю К., Варон Ф., Малишева Н. – К.: Алерта, 2010. – 420 с.

16. Кобець Р. Аналіз політики для потреб лобістської кампанії : навч. посіб. – К. : Фонд «Європа XXI», Т-во Лева, 2007. – 212 с.

17. Малоголова Т. Публічна політика та публічна влада: концептуальні підходи до аналізу //Геополітика України: історія і сучасність. – 2019. – №. 1 (22). – С. 203-225.

18. Найцікавіше за лаштунками. Про що свідчать ділові індекси. – URL: <https://voxukraine.org/najtsikavishe-za-lashtunkami-pro-shho-svidchat-dilovi-indeksi>

19. Парсонс В. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики [Текст] / В.Парсонс/ Пер. С англ.- К.Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2016. -549 с.

20. Політологія: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, Гурик М. І., Чигур Р. Ю. за ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ. – 2019. – 230 с.

21. Публічна політика та управління : наук. розробка / авт. кол. : С.О.Телешун, О.Р.Титаренко, С.В.Ситник, С.І.Вировий. – К. : НАДУ, 2010. – 36 с.

22. Публічна політика як соціальне явище : метод. рек. до практ. та семін. занять / уклад. С. Телешун. – К. : НАДУ, 2009. – 36 с.; Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи // Політичний менеджмент. – 2009. – № 2. – С. 35-45.
23. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика : монографія / О. М. Чальцева. – Вінниця : ФОП Барановська Т. П., 2017. – 336 с.
24. Рівень демократії у країнах перехідного періоду. - URL: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>.
25. Рудакевич О. М. Публічна політика в контексті українських реалій/ОМ Рудакевич/Наукові записки ІПіЕНД ім. ІФ Кураса НАН України.- 2016 // Вип. 3-4 (83-84). – С. 255-266.
26. Свобода у мережі. - URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-net>.
27. Сидоренко Н. С., Корх А. О., Наумик А. С. Сучасні підходи до визначення та основні теоретико-методологічні складові публічної політики України //The 1st International scientific and practical conference “Distance learning in modern conditions and new technologies”(September 19–22, 2023) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2023. 251 p. – 2023. – С. 205-207.
28. Ситник С. Між теорією та практикою публічної політики // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. – Сер. 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 4. – С. 202-207.
29. Ситник С.В. GR – інструмент функціонального представництва інтересів та забезпечення публічної політики/ С.В.Ситник //Відкриті очі [Електронний ресурс].– URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/04/gr.html>
30. Стадник М. Становлення публічної політики в Україні // Відкриті очі. - 6 квітня 2015 р. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2015/04/blog-post.html>

31. Телешун С. Ефективне управління і публічна політика як напрям реалізації політичної влади в умовах кризи / С.Телешун // Політ менеджмент. – 2009. - № 2 - С. 35-45.
32. Телешун С. О., Ситник С. В., Рейтерович І. В. Сутність публічної політики: контекст політики та публічного управління //Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Політичні науки. – 2015. – №. 4. – С. 23-30.
33. Телешун С. Що таке публічна політика? /С. О. Телешун //Відкриті очі [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/12/blog-post_26.html
34. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії /С. О. Телешун //Відкриті очі [Електронний ресурс].– URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.htm>
35. Тертичка В. Суспільна політика : чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні? // Політичний менеджмент. – 2007. – № 1 (22). – С. 10-23.
36. Токар М. Ю. Публічна політика як система використання потенціалу громадських організацій. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2019. – Вип. 4 (67). - С. 54 – 61.
37. Філіппова В. Д. Роль експертних знань в розв’язанні проблем публічної політики. Публічна політика як предмет викладання в галузях знань 03 «Гуманітарні науки» та 05 «Соціальні та поведінкові науки» : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 березня – 16 квітня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». – 2023. – С.68-71.
38. Чальцева Є. М. Сучасні тенденції зміни суб’єктності громадської політики // Науково-теоретичний альманах «Грані». - 2016. - №140(12). - С.57-65.
39. Чальцева Є.М. Глобальні індекси як показники ефективності публічної політики/Є.М. Чальцева // Політікус. – 2016. – Вип.2 – С. 136-140.

40. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України: практ. посіб. – К.: ТОВ «Софія-А». – 2012. – 80 с.
41. Abers, Rebecca; Serafim, Lizandra; Tatagiba, Luciana. “Repertórios de interação Estado-sociedade em um Estado heterogêneo: a experiência na Era Lula”. Dados: Revista de Ciências Sociais, Rio de Janeiro, v. 57, n. 2, 2014, pp. 325-57.
42. Almond G. and Coleman J. (eds.) The Politics of the Developing Areas. Princeton: Princeton University Press, 1960. 591 p.
43. Baumgartner, Frank R.; Jones, Bryan D. Agendas and Instability in American Politics. Chicago: University of Chicago Press, 1993.
44. Benhabib S. Models of Public Space: Hanna Arendt, the Liberal Tradition, and Jurgen Habermas [Text] / S. Benhabib // Craig J. Calhoun. Habermas and the Public Space.-Cambridge, Mass: MIT Press, 2013. - P. 73-98
45. Birkland T. A. An introduction to the policy process: Theories, concepts, and models of public policy making. – Routledge, 2019. – 448 p.
46. Borrás S., Edquist C. The Choice of Innovation Policy Instrument (Paper № 2013/04) / Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy (CIRCLE) of Lund University. – URL: http://www4.lu.se/upload/CIRCLE/workingpapers/201304_Borras_Edquist.pdf. – 33 p. – P. 11
47. Brasil, Felipe Gonçalves. “Análise de políticas públicas: uma revisão da literatura sobre o papel dos subsistemas, comunidades e redes”. Novos Estudos Cebrap, São Paulo, n. 101, 2015, pp. 57-76.
48. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/search?query=%D0%A0public%20Administration>
49. Chaltseva O. M., Shvets K. A. Online практики публічної політики в Литві та Україні // Політичне життя. – 2020. – №. 2. – С. 63-71.
50. Civic Engagement in Public Policies: A Toolkit. – New York : United Nations, 2007. – 139 p.

51. Cobb, Roger W.; Elder, Charles D. “The Politics of Agenda-Building: An Alternative Perspective for Modern Democratic Theory”. *The Journal of Politics*, Chicago, v. 33, n. 4, 1971, pp. 892-915.
52. Corruption and Private Sector Investment in Ukraine’s Reconstruction. – URL: <https://www.csis.org/analysis/corruption-and-private-sector-investment-ukraines-reconstruction>
53. Easton D. *Framework for Political Analysis* / David Easton. – Chicago: The University of Chicago Press, 1979. – 143 p.
54. Fraser N. *Transnationalizing the Public Sphere: On the Legitimacy and Efficacy of Public Opinion in a Post-Westphalian World // Theory, Culture & Society*. 2007 (SAGE, Los Angeles, London, New Delhi, and Singapore). Vol. 24 (4). P. 7–30.
55. Freitas, Maria Virgínia; Papa, Fernanda de Carvalho. *Políticas públicas: juventude em pauta*. São Paulo: Cortez/Ação Educativa/Friedrich Ebert Foundation, 2003.
56. *Governance, Globalization and Public Policy* / Ed. By Kennett P. – Cheltenham, UK ; Northampton, MA, USA : Edward Elgar Publishing, Ltd., 2008. – 265 p.
57. Habermas J. *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge Massachusetts, 1991. URL: https://courses.ischool.berkeley.edu/i218/s15/Habermas_STBPS_I.Intro.pdf
58. Horton S. *Competency Management in the Public Sector: European Variations on a Theme* / Sylvia Horton, Annie Hondeghe, David Farnham. – Washington : IOS Press, Inc., 2002. – 189 p.
59. How do 180 Countries & Territories perform on the CPI? – URL: <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated>
60. Human Development Inde. – URL: https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA04arBhAkEiwAuNOsIg0iwsG9UsmDego mliTZsn_rfjAdj5el3erZl-qvBm8VSUKX6pFvtxoC9bgQAvD_BwE#/indicies/HDI

61. Jean-Pierre Jacob, « Sur la télévision suivi de L'emprise du journalisme, par Pierre Bourdieu, Paris, Liber Editions, 1996, ISBN-ISSN : 2.912107.00-8,95 p. », Bulletin de l'APAD [En ligne], 15 | 1998, mis en ligne le 20 décembre 2006, Consulté le 30 septembre 2016. URL : <http://apad.revues.org/572>.
62. Jones O. An introduction to the study of public policy / O. Jones. – Belmont : Duxbury Press, 1970. – 258 p.
63. Kingdon, John. Agendas, Alternatives, and Public Policies. 5. ed. New York: Harper Collins, [1984] 2021.
64. Lasswell H. Power and Society / H. Lasswell, A. Kaplan. – New Haven: Yale University Press, 1970. – 315 p.
65. Messner D., Meyer-Stamer J. Governance and Networks. Tools to Study the Dynamics of Clusters and Global Value Chains / Institute for Development and Peace (University of Duisburg) // <http://www.meyer-stamer.de/2000/govtools.pdf>. – 33 p. – P. 2
66. Pal L. “There ought to be a law!” Instrument Choice: An Overview of the Issues / Research and Statistics Division of the Department of Justice (Canada) // http://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/csj-sjc/jsp-sjp/rp02_10-dr02_10/rp02_10.pdf.
67. Peng Y., Tao C. Can digital transformation promote enterprise performance? – From the perspective of public policy and innovation // Journal of Innovation & Knowledge. – 2022. – T. 7. – №. 3. – C. 100-198.
68. Power and Policy in Liberal Democracies / ed. by M. Harrop. – Cambridge : Univ. Pr., 1992. – 319 p.
69. Robert L. Lineberry, Ira Sharkansky Urban Politics and Public Policy. - Harper & Row, 1971. – 372 p.
70. Tatagiba, Luciana. “Desafios da relação entre movimentos sociais e instituições políticas: o caso do movimento de moradia da cidade de São Paulo - Primeiras reflexões”. Colombia Internacional, 2003, no. 7, pp. 63-83.
71. The Encyclopedia Americana. URL: <https://catalog.hathitrust.org/Record/001906584>

72. The World Bank. – URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine>
73. Transparency International (CPI). – URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/ukr>
74. Tubadji A., Boy F., Webber D. J. Narrative economics, public policy and mental health //Applied research in quality of life. – 2023. – T. 18. – №. 1. – С. 43-70. Voland N., Saad M. M., Eicker U. Public policy and incentives for socially responsible new business models in market-driven real estate to build green projects //Sustainability. – 2022. – T. 14. – №. 12. – С. 7071.